

តើព្រះពុទ្ធសាសនាគឺជាអ្វី?

បុ. តើព្រះពុទ្ធសាសនាគឺជាអ្វី?

វិ. ឈ្មោះថា ព្រះពុទ្ធសាសនាមានប្រភពពីពាក្យថា រោធិ ដែលមានន័យថា ត្រាស់ដឹង ហើយ ព្រះពុទ្ធសាសនាជាទស្សនវិជ្ជានៃការត្រាស់ដឹង។ ទស្សនវិជ្ជានេះមានប្រភពមកពីបទពិសោធន៍ពិតរបស់សិទ្ធត្ថគោតម ដែលគេស្គាល់ថា ជាព្រះពុទ្ធតេលព្រះអង្គត្រាស់ដឹងក្នុងព្រះជន្មយុព្យាបាលព្រះវស្សា។ ព្រះពុទ្ធសាសនា ឥឡូវនេះមានអាយុ ២៥០០ ឆ្នាំហើយមានសាសនិកជនជាង ៣០០ លាននាក់ទូទាំងពិភពលោក។ ១០០ ឆ្នាំកន្លងផុតទៅព្រះពុទ្ធសាសនា បានក្លាយជាទស្សនវិជ្ជាសំខាន់របស់អាស៊ី ប៉ុន្តែបច្ចុប្បន្នកំពុងបង្កើនសាសនិកយ៉ាងច្រើននៅ អឺរ៉ុប អូស្ត្រាលី និងអាមេរិក។

បុ. ដូច្នេះ តើព្រះពុទ្ធសាសនាគ្រាន់តែជាទស្សនវិជ្ជា?

វិ. ពាក្យទស្សនវិជ្ជាមកពីពាក្យពីរម៉ាត់គឺហ្វិឡូមានន័យថា ស្រឡាញ់ និងសូហ្វិមានន័យថា បញ្ញា។ ដូច្នេះ ទស្សនវិជ្ជា គឺស្រឡាញ់បញ្ញា ឬស្រឡាញ់ និងបញ្ញា អត្ថន័យទាំងពីរបញ្ជាក់ នូវភាពសុក្រឹតរបស់ព្រះពុទ្ធសាសនា។ ព្រះពុទ្ធសាសនាបង្រៀនយើងថា ចូរព្យាយាម

° ឆ្នាំ ពេលដែលអ្នកនិពន្ធសរសេរសៀវភៅនេះសព្វថ្ងៃគឺ ព.ស. ២៥៥០

អភិវឌ្ឍកម្រិតបញ្ញាអោយខ្ពស់បំផុតដើម្បីស្វែងយល់ឲ្យច្បាស់លាស់
។ ហើយបង្រៀនផងដែរ អោយយើងអភិវឌ្ឍមេត្តាធម៌ និងករុណាធម៌
ដូច្នោះ យើងអាចជាមិត្តពិតប្រាកដរវាងសព្វសត្វទាំងអស់ក្នុងលោក
។ ដូច្នោះ ព្រះពុទ្ធសាសនាអាចជាទស្សនវិជ្ជាតែជាឧត្តមទស្សនវិជ្ជា។

បុ. តើនរណាជាព្រះពុទ្ធ?

វិ. ក្នុងឆ្នាំ៥៦៣មុនគ្រឹស្តសករាជព្រះរាជបុត្រមួយព្រះអង្គបានប្រសូតិ
ឡើងក្នុងរាជត្រកូលភាគខាងជើងប្រទេសឥណ្ឌា។ ព្រះអង្គធំធាត់នៅ
លើគំនរទ្រព្យ និងលោកិយសុខតែជាចុងក្រោយព្រះអង្គឈ្នេងយល់
ថាសុវត្ថិភាព និងសេចក្តីសុខផ្លូវលោក មិនអាចធានាដល់សុខ
សុភមង្គលឡើយ។ ព្រះអង្គត្រូវបានជម្រុញអោយគិតយ៉ាងខ្លាំងនូវ
សេចក្តីទុក្ខដែលប្រទះជុំវិញខ្លួនហើយគិតនឹងត្រួសត្រាយផ្លូវទៅរក
សេចក្តីសុខពិតប្រាកដរបស់មនុស្សជាតិ។ លុះព្រះជន្ម២៩ព្រះវស្សា
ព្រះអង្គបានចេញចាកព្រះមហេសី និងបុត្រហើយបានចូលទៅរៀន
ជាមួយគ្រូបង្រៀនសាសនាល្បីៗនៅសម័យនោះ ដើម្បីរៀនសូត្រពី
ពួកគេ។ គ្រូទាំងអស់នោះ បានបង្រៀនស្ទើរតែអស់នូវចំណេះវិជ្ជា
ប៉ុន្តែព្រះអង្គមិនចេះវិជ្ជាណាមួយ ដែលជាហេតុនៃការរលត់ទុក្ខ និង
វិធីដើម្បីយកជំនះលើសេចក្តីទុក្ខនោះឡើយ។ ជាចុងក្រោយបន្ទាប់ពី
ចំណាយពេលរៀនសូត្រ៦ព្រះវស្សាមានតែសមាធិទេ ដែលព្រះអង្គ
បានពិសោធ និងជាមាត់ទម្លាយនូវអវិជ្ជាហើយព្រះអង្គបានយល់

ពីហេតុនៃសេចក្តីទុក្ខភ្លាមៗ ពីពេលនោះរហូតមក គេហៅព្រះ
អង្គថា ព្រះពុទ្ធមានន័យថា អ្នកគ្រាស់ជីវ័យ ព្រះអង្គចំណាយពេល
៤៥ឆ្នាំទៀតដោយព្រះអង្គបានត្រាច់ចរជុំវិញសណ្ឋានខាងជើង ដើម្បី
បង្រៀនអ្នកដទៃអ្វីដែលបានរកឃើញ។ ខន្តីធម៌ និងករុណាធម៌
របស់ព្រះអង្គមានលក្ខណៈជាប្រវត្តិសាស្ត្រ ហើយព្រះអង្គមានសារ័ក
រាប់ពាន់សែននាក់។ ក្នុងព្រះជន្មយុវ៨០ព្រះវស្សា ទោះបីជរា និង
ព្យាធិក៏ដោយក៏ព្រះអង្គមានសេចក្តីសុខ និងសេចក្តីស្ងប់ឈានទៅរក
បរិនិព្វាននៅទីបំផុត។

បុ. តើព្រះពុទ្ធជាអាទិទេព(god)ឬ?

វិ.ទេ. ព្រះពុទ្ធមិនមែនជាអាទិទេពទេ។ ព្រះអង្គមិនដែលអះអាងថា
ព្រះអង្គជាអាទិទេព ជាបុត្ររបស់អាទិទេព ឬ ជាអ្នកនាំសាររបស់
អាទិទេព។ ព្រះអង្គជាបុរសដែលបានធ្វើឲ្យមានជ័យជំនះលើសេចក្តី
ទុក្ខហើយបង្រៀនថា បើយើងដើរតាមគំរូព្រះអង្គយើងអាចរួចចាក
ទុក្ខពិតប្រាកដដោយយើងផ្ទាល់ផងដែរ ។

**បុ. បើព្រះពុទ្ធមិនមែនជាអាទិទេព ចុះហេតុអ្វីប្រជាជនគោរព
បូជាព្រះអង្គ?**

វិ.មានវិធីបូជាខុសគ្នាច្រើនយ៉ាង។ ពេលនរណាម្នាក់បូជាអាទិទេព
ពួកគេកោតសរសើរទេវបុត្រ និងទេវតាសែនសំណែន និងប្រាថ្នាបួង
សួងជឿជាក់ថា អាទិទេព ឬ ពាក្យសរសើរទទួលនូវសំណែននិងតប

ស្នង់នូវពាក្យប្តឹងស្នង់របស់គេ។ ពុទ្ធសាសនិកជននឹងមិនទំយើប ផ្អែក ផ្អល់ទៅតាមការប្តឹងបែបនេះទេ។ ការប្តឹងម្យ៉ាងទៀត គឺពេលយើង សម្តែងសេចក្តីគោរពចំពោះនរណាម្នាក់ឬវត្ថុអ្វីម្យ៉ាងដែលយើងលើក សរសើរ។ ពេលគ្រូដើរចូលថ្នាក់រៀន យើងក្រោកឈរឡើង ពេល យើងជួបឥស្សរជនណាម្នាក់ យើងជម្រាបសួរពេលក្មេងជាតិកំពុង បន្លឺឡើងយើងគោរព។ ទាំងអស់នេះ គឺវិធាននៃការគោរពបូជា និងចង្អុលប្រាប់នូវការកោតសរសើររបស់យើងសម្រាប់មនុស្ស និង វត្ថុទាំងឡាយ។ នេះជាប្រភេទនៃការប្តឹង ដែលពុទ្ធសាសនិកជន បដិបត្តិ។ ព្រះពុទ្ធបដិមាដែលមានព្រះហស្តដាក់យ៉ាងស្រាលនៅលើ ភ្លៅ និងស្នាមញញឹមប្រកបដោយករុណាធម៌រំលឹកយើង ឲ្យព្យាយាម អភិវឌ្ឍសុខសន្តិភាព និងសេចក្តីស្រឡាញ់នៅក្នុងខ្លួនយើង។ ក្លិន ក្រអូបរបស់ធូបរំលឹកយើងឱ្យជ្រួតជ្រាបនូវកម្លាំងនៃគុណធម៌, ភ្លើង ទៀនរំលឹកយើងដល់ពន្លឺនៃចំណេះដឹង និងផ្កាដែលស្រស់មួយរំពេច ក៏ស្ថិតស្រពោនទៅរំលឹកយើងនូវធម៌អនិច្ចគឺ ការមិនទៀង ពេលយើង សំពះ យើងសម្តែងនូវការដឹងគុណចំពោះព្រះពុទ្ធសម្រាប់អ្វីដែល ព្រះអង្គបានបង្រៀននូវសច្ចធម៌ពិតរបស់ព្រះអង្គ។ នេះគឺជាអត្ថន័យ នៃការគោរពបូជារបស់ពុទ្ធបរិស័ទ។

បុ.តៃខ្ញុំចានព្រះគនិយាយថាពុទ្ធសាសនិកជនគោរពបូជារូប សំណាក។

វិ. ពំនោលដូច្នោះ ជាការឆ្លុះបញ្ចាំងនូវការយល់ខុសរបស់មនុស្ស ដែលធ្វើដូច្នោះ។ វចនានុក្រមកំណត់និយមន័យពាក្យរូបសំណាកថា រូបគំនូរ ឬ រូបបដិមា ដែលគេគោរពបូជាដូចជាអាទិទេព។ ដូចដែល យើងបានឃើញយ៉ាងច្បាស់ថា ពុទ្ធសាសនិកជនមិនជឿថា ព្រះពុទ្ធ ជាអាទិទេព ដូច្នោះ តើគេអាចជឿថា កំណត់ឈើឬក៏ដុំដែកជា អាទិទេពឬ?។ សាសនាទាំងអស់ប្រើប្រាស់និមិត្តសញ្ញាជំនួសឱ្យគំនិត ផ្សេងៗគ្នា។ សាសនាតោយិង-យ៉ាង ប្រើនិមិត្តសញ្ញាសហវិជ្ជមាន រវាងវត្ថុពីរផ្ទុយគ្នា។ ក្នុងសាសនាសិកដាវប្រើតំណាងឲ្យការតស៊ូខាង ចិត្តវិញ្ញាណ។ ក្នុងសាសនាគ្រីស្ទ ត្រី គឺប្រើតំណាងឲ្យការលះបង់ របស់យេស៊ូ។ ហើយក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាពុទ្ធបដិមាជាការរំលឹកផង ដែរដល់អាណាចក្ររបស់មនុស្ស ក្នុងព្រះពុទ្ធវចនៈនូវសច្ចភាពពិត ដែលថា ព្រះពុទ្ធសាសនាគឺយកមនុស្សជាធំមិនមែនយកអាទិទេព ជាធំទេ នូវអ្វីដែលយើងត្រូវតែសម្លឹងមើលខ្លួនឯងមិនមែនត្រឹមតែ ស្វែងរកសុក្រិតភាពនិងការយល់ដឹង។ ដូច្នោះ ការនិយាយថា ពុទ្ធសាសនិកជនគោរពបូជារូបសំណាកជារឿងមិនត្រឹមត្រូវ។

បុ. បើព្រះពុទ្ធសាសនា ចុះហេតុអ្វីប្រទេសកាន់ព្រះពុទ្ធ សាសនាខ្លះក្រីក្រម៉្លេះ?

វិ. ប្រសិនបើភាពក្រីក្រ ដែលអ្នកនិយាយជាផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចវាជារឿង ពិតដែលថា ប្រទេសកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាខ្លះក្រីក្រមែន។ តែបើភាព

ក្រីក្រដែលអ្នកនិយាយជាផ្នែកគុណភាពជីវិត ពេលនោះប្រហែលជា
ប្រទេសកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាខ្លះ គឺ មានគុណភាពជាឧទាហរណ៍
សហរដ្ឋអាមេរិកជាប្រទេសដែលមានខ្លាំងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច ហើយមាន
អំណាចតែកម្រិតការប្រព្រឹត្តិអាជ្ញាកម្មជាប្រទេសមួយ ដែលខ្ពស់ជាង
គេបង្អស់ក្នុងពិភពលោកមនុស្សចាស់ជរារាប់លាននាក់ត្រូវបានកូន
ទាំងឡាយបំបរបង់ចោល ហើយស្លាប់យ៉ាងអណោចអដម័ងកោម្នាក់
ឯងក្នុងផ្ទះជនជរាចំណែកអំពើហិង្សា និងការប្រព្រឹត្តបំពានលើក្មេង
ជាបញ្ហាធំបំផុត។ ចុងក្រោយនៃជីវិតអាពាហ៍ពិពាហ៍មួយក្នុងចំណោម
មបី គឺការលែងលះគ្នាហើយមានបង្ហាញរូបអាសត្រាមពេញពាស។
មានក្នុងលក្ខខណ្ឌលុយកាក់ តែប្រហែលជាក្រក្នុងលក្ខខណ្ឌនៃ
គុណភាពជីវិត។ ឥឡូវនេះ បើអ្នកក្រឡេកមើលប្រទេសដែលប្រកាន់
ខ្ជាប់នឹងព្រះពុទ្ធសាសនាខ្លះ អ្នកនឹងជួបប្រទះនូវទិដ្ឋភាពខុសគ្នា
យ៉ាងខ្លាំង។ ឪពុកម្តាយជាទេវបុគ្គល ដែលបុត្រជីតាត្រូវគោរពកោត
ខ្ជាចអាត្រាអាជ្ញាកម្មមានកម្រិតទាបបំផុត ការលែងលះប្តីប្រពន្ធនិង
អត្តឃាតកម្រនឹងមាន ហើយតម្លៃខាងប្រពៃណីទំនៀមទម្លាប់ដូចជា
ភាពទន់កូនសន្តានចិត្តល្អការទទួលរាក់ទាក់ចំពោះអ្នកខាងក្រៅការ
អត់ធន់ និងការរកិច្ចចំពោះអ្នកដទៃនៅតែបដិបត្តិយ៉ាងម៉ឺងម៉ាត់។
និយាយតាមសេដ្ឋកិច្ចអាចមានការថយក្រោយ តែគុណភាពជីវិត
ប្រហែលជាខ្ពង់ខ្ពស់ជាង បើប្រៀបធៀបជាមួយសហរដ្ឋអាមេរិកជា

ដើម្បី តែទោះបីយ៉ាងណាក៏ដោយ បើយើងកាត់សេចក្តីអោយ
បានច្បាស់ចំពោះប្រទេស ដែលកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាក្នុងរឿងសេដ្ឋ
កិច្ចតែម្យ៉ាងប្រទេសមួយ ដែលមានអត្រាការធំធាត់ខាងសេដ្ឋកិច្ច
និងមានជាងគេបង្អស់ក្នុងពិភពលោកបច្ចុប្បន្ន គឺប្រទេសជប៉ុនដែល
ប្រជាជន៩៧ភាគរយហៅខ្លួនឯងថាជាពុទ្ធបរិស័ទ។

**បុ.ប៊ែដូឆ្មោះ ចុះហេតុអ្វីយើងមិនដែលពុទ្ធជាញឹកញាប់ទេ
អំពីកម្មវិធីសង្គ្រោះសង្គមពីក្រុមសាសនិកជនទាំងឡាយ?**

វិ. ប្រហែលព្រោះថា ពុទ្ធសាសនិកជនហាក់បីដូចមិនចង់លើកកម្ពស់
អំពើល្អដែលគេធ្វើ។ ច្រើនឆ្នាំកន្លងទៅហើយ មេដឹកនាំព្រះពុទ្ធ
សាសនាជនជាតិជប៉ុនឈ្មោះនិកកូណីវ៉ាណូ បានទទួលរង្វាន់ប៊ីម
ផ្ទេរតុនសម្រាប់កិច្ចការលើកកម្ពស់សាមគ្គីធម៌ផ្ទៃក្នុងសាសនា។ ដូចគ្នា
ដែរ ព្រះភិក្ខុសង្ឃថៃពេលថ្មីៗនេះបានទទួលរង្វាន់ម៉ែកសែសែដែល
គួរឲ្យកោតសរសើរសម្រាប់សេចក្តីសម្រេចដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់នូវរឿងកំណាត់
ថ្នាំញៀនរបស់ព្រះអង្គ។ ក្នុងឆ្នាំ១៩៨៧ ភិក្ខុសង្ឃថៃមួយអង្គទៀត
ឈ្មោះព្រះតេជគុណ ខន្តិយពិវ៉ាត់ បានទទួលរង្វាន់សន្តិភាពក្មេង
របស់ណារវេស៍សម្រាប់ការងារច្រើនឆ្នាំរបស់ព្រះអង្គក្នុងការជួយក្មេង
អនាថាក្នុងតំបន់ដាច់ស្រយាល។ ហើយចុះអំពីគម្រោងកិច្ចការសង្គម
ដ៏ធំសម្រាប់បម្រើជនក្រីក្រឥណ្ឌា ដែលដំណើរការដោយក្រុមព្រះ
ភិក្ខុសង្ឃមកពីប្រទេសអ៊ីរ៉ុប?។ ពួកគេបានកសាងសាលារៀន

មជ្ឈមណ្ឌលលើកកម្ពស់ស្មារតីក្នុងអាគារឱសថាល័យ និងរោងចក្រ
ឧស្សាហកម្មខ្នាតតូចសម្រាប់លើកស្ទួយគុណភាពជីវិតពួកគេ។
ពុទ្ធសាសនិកជនមើលឃើញការធ្វើទានដល់អ្នកដទៃជាការសម្តែង
ការបដិបត្តិខាងផ្លូវសាសនារបស់ខ្លួនដូចគ្នា និងការបដិបត្តិរបស់
សាសនាដទៃតែពួកគេគិតថា វាត្រូវតែធ្វើដោយសទ្ធាហើយមិនលើក
តម្កើងខ្លួនឯង។ ដូច្នេះ អ្នកនឹងមិនឮច្រើនអំពីកិច្ចការធ្វើបុណ្យទាន
របស់ពួកគេ។

**បុ. ហេតុអ្វីបានជាមានព្រះពុទ្ធសាសនាជិតកាយម្នាក់ៗគ្នា
ច្រើនម្ល៉េះ?**

វិ. មានស្តុរប្រភេទផ្សេងៗជាច្រើនដូចជាស្តុរក្រហម ស្តុរស ស្តុរដុំ ស្តុរ
ទឹកស្អី និងស្តុរ លាបកាវ៉ែម តែទាំងអស់នោះគឺជាស្តុរហើយវាមាន
រសជាតិផ្អែមដូចគ្នា។ វាត្រូវបានផលិតចេញពីទម្រង់ផ្សេងៗគ្នា ដូច្នេះ
វាក៏អាចប្រើបានច្រើនយ៉ាងផ្សេងពីគ្នាដែរ។ ព្រះពុទ្ធសាសនា ក៏ដូចគ្នា
ដែរគឺមាននិកាយថេរវាទ__និកាយហ្សេន__និកាយសុខាវតីនិកាយ
យោគៈ និងនិកាយវជ្រយានតែនិកាយទាំងអស់នេះ គឺព្រះពុទ្ធ
សាសនាហើយមានរសជាតិតែមួយដូចគ្នា គឺរសជាតិនៃការអស់ទៅ
នូវសេចក្តីទុក្ខទាំងពួង។

ព្រះពុទ្ធសាសនាបានវិវត្តជាទម្រង់ផ្សេងៗគ្នា ដូច្នេះ ព្រះពុទ្ធ
សាសនាអាចសម្របជាមួយវប្បធម៌ផ្សេងៗគ្នាដែលមានរួចមកហើយ

។ ព្រះពុទ្ធសាសនាបានសម្របសម្រួលសាចុះសាឡើងច្រើនសតវត្ស
ដែលអាចស្ថិតស្ថេរសម្របជាមួយនឹងអនុជនជំនាន់ថ្មីជាបន្តបន្ទាប់។
បើមើលពីខាងក្រៅឃើញថា ព្រះពុទ្ធសាសនាមាននិកាយច្រើន
ដែលហាក់ដូចជាខុសគ្នា តែមជ្ឈន្តិកនៃនិកាយទាំងអស់នោះ គឺ
អរិយសច្ចៈ៤ និងអរិយមគ្គប្រកបដោយអង្គ៨។ សាសនាទាំងឡាយទាំង
ព្រះពុទ្ធសាសនាបានបែកខ្ញែកជាក្រុម និងនិកាយ។ តែនិកាយផ្សេង
ៗគ្នារបស់ព្រះពុទ្ធសាសនាមិនដែលបង្កឲ្យមានសង្គ្រាមរវាងគ្នាឡើយ
ហើយរហូតមកដល់បច្ចុប្បន្ននិកាយសាសនាទាំងអស់នោះ នៅតែ
ទៅមករកគ្នារវាងវត្តនិងវត្ត និងមានការបដិបត្តិសាសនពិធីរួមគ្នា។
ខន្តីធម៌ និងការយោគយល់គ្នាដូច្នោះ គឺកម្រនឹងរកបានណាស់។

បុ. តើព្រះពុទ្ធសាសនាមានលក្ខណៈជាវិទ្យាសាស្ត្រទេ?

វិ. មុននឹងឆ្លើយនូវសំណួរនេះ វាជាការប្រសើរណាស់ ដើម្បីកំណត់
និយមន័យពាក្យវិទ្យាសាស្ត្រ។ តាមវចនានុក្រមវិទ្យាសាស្ត្រមានន័យ
ថា ចំណេះដឹងដែលអាចបង្កើតជាប្រព័ន្ធដែលអាស្រ័យកត្តាពិត
ដែលអាចពិសោធ និងឃើញច្បាស់បានហើយថ្ងៃដទៅតាមច្បាប់
ធម្មជាតិទូទៅជាសាខាចំណេះដឹងម្យ៉ាង ដែលអាចសិក្សានូវសក្ខីភាព
ពិតបាន។ មានទ្រឹស្តីខ្លះរបស់ព្រះពុទ្ធសាសនាដែលមិនសមស្របទៅ
តាមនិយមន័យនេះ តែពាក្យប្រៀនប្រដៅដែលសំខាន់បំផុតរបស់

ព្រះពុទ្ធសាសនា គឺអរិយសច្ចៈ៤ ដែលមានលក្ខណៈជាវិទ្យាសាស្ត្រ
ខ្លាំងបំផុត។

អរិយសច្ចៈទី១សេចក្តីទុក្ខគឺការពិសោធន៍ដែលយើងអាចកំណត់
និយមន័យធ្វើការពិសោធន៍និងវាស់វែងបាន។ អរិយសច្ចៈទី២បង្ហាញ
ថា សេចក្តីទុក្ខមានហេតុតាមធម្មជាតិគឺសេចក្តីចង់បានដែលជាហេតុ
អាចកំណត់ និយមន័យធ្វើការពិសោធន៍និងវាស់វែងបាន។ គេមិន
អាចបង្កើនការព្យាយាមពន្យល់សេចក្តីទុក្ខទៅ និងគំនិតខាងបរមត្ថ
ទស្សនវិជ្ជា ឬទេវកថាទេ។ យោងតាមអរិយសច្ចៈទី៣សេចក្តីទុក្ខ នឹង
អាចបំបាត់បាន ដោយមិនអាស្រ័យទៅលើសភាវៈអស្ចារ្យណាមួយ
ដោយជំនឿ ឬដោយការអង្វរករឬដំស្លែងតែសាមញ្ញបំផុតដោយការ
កម្ចាត់នូវមូលហេតុរបស់វាចោល។ នេះគឺឃើញជាក់ច្បាស់ដោយ
ខ្លួនឯងអរិយសច្ចៈទី៤ គឺមាត់ទៅរកការរំលត់នូវទុក្ខជាថ្មីម្តងទៀត
ជាគោលការណ៍ ដែលមិនអាស្រ័យបរមត្ថទស្សនវិជ្ជាទាល់តែសោះ
តែអាស្រ័យលើការបដិបត្តិត្រូវ ហើយបើកទូលាយសម្រាប់អ្នកបដិ
បត្តិពិសោធមើលម្អងហើយម្តងទៀត។ ព្រះពុទ្ធសាសនាមិនទទួល
ស្គាល់នូវគំនិតជឿលើសភាវៈអស្ចារ្យដូចគ្នានិងវិទ្យាសាស្ត្រដែរហើយ
ពន្យល់នូវហេតុនិងបាតុកូតរបស់ចក្រវាឡដោយសំអាងលើច្បាប់ធម្ម
ជាតិ។ ទាំងអស់នេះ ឈរនៅលើការបង្ហាញនូវវិញ្ញាណនៃវិទ្យា
សាស្ត្រ។ បន្ថែមលើនេះទៀត ពាក្យទូន្មានជាញឹកញាប់របស់ព្រះពុទ្ធ

ដែលមិនអោយយើងជឿទាំងដឹងតែងដល់ តែគួរចោទសួរខ្លះ ត្រួត
ពិនិត្យស៊ើបអង្កេត និងសម្ភាងលើការពិសោធដោយខ្លួនឯង ដោយ
មានបន្តិភាវីទ្រឹស្តីវិទ្យាសាស្ត្រនិយាយថា ចូរកុំបណ្តោយខ្លួនជឿទៅ
តាមការប្រកាសដំណឹងល្អឬទំនៀមទម្លាប់ ចូរកុំបណ្តោយខ្លួនជឿ
ទៅតាមពាក្យចរបាមអាវ៉ាម ឬ គម្ពីរស័ក្តិសិទ្ធិកុំបណ្តោយខ្លួនជឿទៅ
តាមពាក្យបំផ្លើស ឬ គ្រាន់តែតក្កៈកុំបណ្តោយខ្លួនជឿទៅតាមភាព
អគតិតាមការសង្កេត ឬដោយសមត្ថភាព ដែលសម្តែងចេញរបស់
មនុស្ស និងកុំបណ្តោយខ្លួនជឿទៅតាមគំនិតថា គាត់ជាគ្រូរបស់
យើង។ តែបើនៅពេលខ្លួនអ្នកផ្ទាល់ដឹងថា វត្ថុនេះល្អដែលមិនអាច
បំភាន់បានដែលលើកសរសើរដោយបណ្ឌិត ហើយពេលបានបដិបត្តិ
នឹងសង្កេតឃើញថា វានាំទៅរកសេចក្តីសុខ ដូច្នោះ ចូរបណ្តោយខ្លួន
ជឿតាមវត្ថុនោះចុះ។ ដូច្នោះ យើងអាចនិយាយថា ថ្វីបើព្រះពុទ្ធ
សាសនាមិនមែនជាវិទ្យាសាស្ត្រទាំងស្រុងតែតាមសេចក្តីពិត គឺមាន
សម្លេងជាវិទ្យាសាស្ត្រខ្លាំង ហើយមានលក្ខណៈជាវិទ្យាសាស្ត្រជាង
សាសនាដទៃ។ វាជាការឆ្លុះបញ្ចាំងយ៉ាងច្បាស់ថា លោកអាល់ប៊ីត
អែស្តាញជាអ្នកវិទ្យាសាស្ត្រដ៏ល្បីល្បាញម្នាក់ ក្នុងសតវត្សទី២០
និយាយអំពីព្រះពុទ្ធសាសនាថា “សាសនានៃ អនាគតគឺជាសាសនា
សាកល។ អាចពុះពារជំនះលើវត្តមានអាទិទេព និងជឿសុគតពី
គំនិតទិដ្ឋិនិយម និងទេវវិទ្យា។ គ្របដណ្តប់ទាំងសកាវៈធម្មជាតិ និង

ចិត្តវិញ្ញាណវាអាចមានគោលដំហូរលើវិញ្ញាណខាងសាសនា ដែល
ផុសឡើងពីបទពិសោធលើវត្ថុទាំងអស់ទាំងធម្មជាតិ និងចិត្តវិញ្ញាណ
និងកត្តារួមដ៏ជាក់លាក់។ បើមានសាសនាណាមួយអាចគ្រប់គ្រងលើ
តម្រូវការរបស់វិទ្យាសាស្ត្រសម័យទំនើបថ្មីនោះគឺព្រះពុទ្ធសាសនា។

ភាគ ២

កោលកំនិតជាមូលដ្ឋានរបស់ព្រះពុទ្ធសាសនា

បុ. តើខ្លឹមសារសំខាន់នៃពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះពុទ្ធកីអ្វី?

វិ. ពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ទាំងអស់មានអរិយសច្ចៈ
៤ ជាស្នូលដូចគ្នានិងខ្នងកង់និងកាំកង់មានដុំកង់ជាស្នូល។ គេហៅថា
បួនពីព្រោះមានបួនក្នុងចំណោមស្នូលទាំងនោះ។ គេហៅថា អរិយៈ
ពីព្រោះ គេចង់លើកកំពស់បុគ្គលណាយល់នូវធម៌ទាំងបួននោះ
ហើយគេហៅថា សច្ចៈពីព្រោះជាសេចក្តីពិតនិងឱបក្រសោបជាមួយ
សេចក្តីពិតជានិច្ច។

បុ. តើអរិយសច្ចៈដំបូងកីអ្វី?

វិ. អរិយសច្ចៈទី១គឺជីវិតដែលប្រទះតែសេចក្តីទុក្ខ។ ដើម្បីមានជីវិតអ្នក
ច្បាស់ជាមានទុក្ខ។ វាមិនអាចប្រព្រឹត្តទៅបានដែលថា ជីវិតរស់នៅ
មិនដែលប្រឈមមុខនឹងសេចក្តីទុក្ខនោះ។ យើងត្រូវតែឆ្លងកាត់
សេចក្តីទុក្ខខាងផ្លូវកាយដូចជាឈឺរបួសការនឿយហត់ ចាស់ជរា និង
សេចក្តីស្លាប់នៅទីបញ្ចប់ ហើយយើងត្រូវតែឆ្លងកាត់សេចក្តីទុក្ខខាង
ផ្លូវចិត្តដូចជាភាពឯកោ ការព្រួយកង្វល់ ការភិតភ័យ ការត្អូញត្អែរ
ការអស់សង្ឃឹម និងសេចក្តីខឹងជាដើម។

បុ. តើនេះមិនមែនជាលក្ខណៈទុច្ចិដ្ឋិនិយមឬ?

វិ. វេទនានុក្រមឲ្យនិយមន័យទុច្ចិដ្ឋិនិយមថា ការទម្លាប់គិតដែលទោរ
ទន់ទៅលើអ្វីដែលអាក្រក់នឹងកើតឡើងឬជំនឿដែលថា អំពើអាក្រក់

មានឥទ្ធិពលជាងអំពើល្អ។ ព្រះពុទ្ធសាសនាមិនបានបង្រៀនគំនិតទាំងអស់នោះទេ។ តែគំនិតបដិសេធថា សេចក្តីសុខមិនមាននោះដែរ។ ព្រះពុទ្ធសាសនានិយាយយ៉ាងសាមញ្ញថា ដើម្បីមានជីវិតគឺដើម្បីពិសោធនូវសេចក្តីទុក្ខទាំងផ្លូវកាយ និងផ្លូវចិត្តដែលគេមិនអាចបដិសេធដោយការអធិប្បាយឲ្យងាយយល់នោះ។ គោលគំនិតសំខាន់នៃសាសនាភាគច្រើនគឺទេវកថា រឿងព្រេង ឬ ជំនឿដែលពិបាកនិងមិនអាចពន្យល់បញ្ជាក់បាន។ ព្រះពុទ្ធសាសនាចាប់ផ្តើមពីការធ្វើបទពិសោធមួយជាហេតុការណ៍ពិត ដែលមិនអាចក្លែងបន្លំបានជារត្នមួយ ដែលអ្នកទាំងអស់គ្នាស្គាល់មកពីការបានធ្វើការពិសោធនិងកំពុងព្យាយាមវាយទំលុះឲ្យបាន។ ដូច្នោះ ព្រះពុទ្ធសាសនាជាសាសនាសាកលដ៏ពិត ពីព្រោះបានជ្រៀតចូលទៅក្នុងភាពត្រឹមត្រូវនៃសារៈរបស់បច្ចេកបុគ្គលម្នាក់ៗគ្រប់ទាំងអស់ជាមួយនិងសេចក្តីទុក្ខនិងវិធីដើម្បីពន្លត់ទុក្ខបាន។

បុ. តើអរិយសច្ចៈទី២គឺអ្វី?

វិ. អរិយសច្ចៈទី២គឺសេចក្តីទុក្ខទាំងអស់មានមូលហេតុមកពីតណ្ហា។ ពេលយើងសម្លឹងមើលសេចក្តីទុក្ខខាងផ្លូវចិត្តយើងឃើញយ៉ាងងាយនូវតណ្ហាដែលជាហេតុនៃសេចក្តីទុក្ខ។ ពេលយើងត្រូវការវត្ថុខ្លះ តែមិនបានដូចបំណងយើងនឹងព្រួយកង្វល់។ ពេលយើងសង្ឃឹមថាមាននរណាម្នាក់មករកយើងតែគេមិនបានមកយើងហាក់ដូចជាអស់

កម្លាំងកំហែង និងអស់សង្ឃឹម។ ពេលយើងចង់ឱ្យអ្នកដទៃដូចយើង
តែវាមិនដូចយើងនឹងឈឺចុកចាប់។ ទោះបីពេល យើងចង់បានអ្វីមួយ
ហើយយើងអាចបានរបស់នោះ ក៏មិនបាននាំសេចក្តីសុខមកឲ្យយើង
គ្រប់ពេលផងដែរ ពីព្រោះមិនយូរប៉ុន្មាន យើងហាក់ដូចជាជុញទ្រាន់
ជាមួយវត្ថុនោះចំណូលចិត្តចំពោះវត្ថុនោះហើយចាប់ផ្តើមប្រាថ្នាចង់
បានវត្ថុដទៃផ្សេងៗទៀត។ និយាយឲ្យសាមញ្ញគឺថាអរិយសច្ចៈទី២
និយាយថា បានអ្វីក៏ដោយដែលអ្នកត្រូវការក៏មិនធានាដល់សេចក្តី
សុខឡើយ។ ទោះបីការតស៊ូជាបន្តបន្ទាប់ដើម្បីទទួលបាននូវអ្វីដែល
អ្នកចង់បានព្យាយាមធ្វើឱ្យបាននូវចំណង់របស់អ្នក។ តណ្ហាដកហូត
ពីយើងនូវភាពស្ងប់ចិត្ត និងសេចក្តីសុខ។

**បុ. តែតើសេចក្តីត្រូវការ និងតណ្ហាជាយើងទៅរកសេចក្តី
ទុក្ខខាងផ្លូវកាយយ៉ាងណា?**

វិ. សេចក្តីត្រូវការ និងតណ្ហាសំរាប់វត្ថុនេះវត្ថុនោះ មានមិនចេះចប់
ហើយ ជាពិសេសតណ្ហាស្ថិតនៅជាបន្តបន្តើតជាកម្លាំងដ៏ខ្លាំងក្លា
ដែលបណ្តាលអោយបុគ្គលម្នាក់ៗកើតហើយកើតទៀត។ ពេលយើង
កើតម្តងទៀត យើងមានខ្លួនប្រាណដូចដែលយើងបាននិយាយរួច
មកហើយខ្លួនប្រាណយើងបណ្តាលឲ្យយើងចុកចាប់ និងឈឺគឺវាអាច
នឿយហត់ដោយការងារ វាចាស់ទៅៗរហូតដល់ទីបំផុតស្លាប់។

ដូច្នោះ តណ្ហានាំអោយទុក្ខខាងផ្លូវកាយពីព្រោះវាបណ្តាលឲ្យយើង
ចាប់កំណើតម្តងទៀត។

**បុ. តែមើលើងបញ្ឈប់ចំណង់ក្រប់បែបយ៉ាងទាំងអស់ យើង
នឹងមិនបានសម្រេចអ្វីទេឬ?**

វិ. ជារឿងពិត តែអ្វីដែលព្រះពុទ្ធត្រាស់ គឺថាពេលសេចក្តីប្រាថ្នា
សេចក្តីចង់បានការមិនចេះ ឆ្កែតង្គន់ជាបន្តបន្ទាប់របស់យើងជាមួយ
អ្វីដែលយើងមាន និងការប្រាថ្នាច្រើនហើយច្រើនទៀតមិនចេះចប់
ជាហេតុធ្វើឲ្យមានសេចក្តីទុក្ខពេលនោះយើងគួរតែបញ្ឈប់ធ្វើដូច្នោះ
។ វាជាសំណើរដល់យើងថា តើយើងអាចបង្កើតភាពខុសគ្នានូវអ្វី
គឺសេចក្តីត្រូវការនិងអ្វីគឺសេចក្តីចង់បានហើយព្យាយាមធ្វើឲ្យបាននូវ
តម្រូវការរបស់យើង និងធ្វើឲ្យស្តប់ស្តល់នូវចំណង់របស់យើង។ ព្រះ
ពុទ្ធអង្គប្រាប់យើងថា សេចក្តីត្រូវការរបស់យើងអាចមានទីបញ្ចប់តែ
ចំណង់របស់យើងគ្មានព្រំដែនទេ វាជាប្រហោងដ៏ជ្រៅបំផុត។ មាន
សេចក្តីត្រូវការជារតុសំខាន់ជាមូលដ្ឋាន និងគួររក្សាទុកហើយយើង
គួរបំពេញវាឲ្យសម្រេច។ សេចក្តីលោភ ឬ ចំណង់ដែលខ្លាំងហួស
ហេតុពេកគួរតែកាត់បន្ថយបន្តិចម្តងៗ។ បន្ទាប់ពីនោះតើអ្វីដែលជា
វត្ថុបំណងរបស់ជីវិតគិតតែពីប្រមូលផលប្រយោជន៍ ឬគ្រាន់តែជា
ការពេញចិត្តនិងសេចក្តីស្ងប់ស្ងួត។

បុ. តើអរិយសច្ចៈទី៣គឺអ្វី?

វិ. អរិយសច្ចៈទី៣ គឺយើងអាចយកជំនះលើសេចក្តីទុក្ខបានហើយ
សេចក្តីសុខអាចធ្វើបានសម្រេច។ នេះអាចពិតជាសារៈសំខាន់បំផុត
របស់អរិយសច្ចៈទី៤ ពីព្រោះចំពោះអរិយសច្ចៈនេះព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់
បញ្ជាក់ប្រាប់យើងថា សេចក្តីសុខពិត និងភាពពេញបរិបូរណ៍អាច
សម្រេចយកបាន។ ពេលយើងបោះបង់ចោលចំណង់ឥតប្រយោជន៍
ចេញហើយរៀនសូត្រក្នុងការរស់នៅពីមួយថ្ងៃទៅមួយថ្ងៃរីករាយចិត្ត
ដោយមិនចាំបាច់មានចំណង់គ្មានឈប់ឈរ ដែលជាបទពិសោធន៍
ពិតរបស់ជីវិតបន្តការងារដោយការអត់ធន់នូវបញ្ហា ដែលទាក់ទង
ជីវិតដោយគ្មានសេចក្តីភ័យខ្លាចសេចក្តីខឹងនិងក្រៀមក្រាមពេលនោះ
យើងនឹងបានជាអ្នកមានសេចក្តីសុខ នឹងរំដោះរួចពីទុក្ខទាំងពួង។
ពេលនោះ ហើយជាពេលតែមួយដែលយើងចាប់ផ្តើមមានជីវិតយ៉ាង
ពេញបរិបូរ។ ពីព្រោះ យើងមិនធុញថប់អ្វីទៀតឡើយជាមួយនឹងការ
ធ្វើឲ្យស្តប់ស្តល់នូវចំណង់អត្តភាពផ្ទាល់ខ្លួនរបស់យើង ហើយយើង
មានពេលច្រើនជាងមុន ដើម្បីជួយអ្នកដទៃបំពេញតម្រូវការរបស់
គេ។ អាណាចក្រនេះគេហៅថាព្រះនិព្វាន។ យើងរំដោះខ្លួនរួចផុត
ពីសេចក្តីទុក្ខខាន់ផ្លូវចិត្តបានយ៉ាងពិតប្រាកដ។ នេះគេហៅថា
ព្រះនិព្វាននៅទីបំផុត ។

បុ.ព្រះនិព្វានគឺអ្វីហើយនៅទីណា?

វិ. ព្រះនិព្វានជាឋានមួយ ដែលហួសពីវិស័យនៃពេលវេលា បរិយាកាស និងមិនអាចអធិប្បាយបានដោយពាក្យសម្តី ឬដោយ គិតវែកញែកវិនិច្ឆ័យបាន។ ពាក្យសម្តី និងគំនិតទាំងឡាយសមរម្យ ចំពោះការអធិប្បាយឋានស្រទាប់បរិយាកាស និងពេលវេលាតែ ប៉ុណ្ណោះ។ តែពីព្រោះព្រះនិព្វានឆ្ងាយផុតពីពេលវេលាទើបគ្មាន ចលនាហើយនឹងគ្មានការចាស់ការស្លាប់ផងដែរ។ ដូច្នេះនិព្វានគឺ អមតៈពីព្រោះនិព្វានឆ្ងាយផុតពីស្រទាប់បរិយាកាសគ្មានហេតុបច្ច័យ គ្មានព្រំដែនគ្មានការគិតរឿងតួខ្លួន និងគ្មានខ្លួនហើយនិព្វាននោះគឺ អចិន្ត្រៃយ៍។ ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់បញ្ជាក់ដល់យើងផងដែរថា ព្រះនិព្វាន គឺការជួបប្រទះនូវសេចក្តីសុខដ៏ជ្រាលជ្រៅ។ ព្រះអង្គត្រាស់ថា និព្វាន គឺជាសេចក្តីសុខដ៏ឧត្តម (ធម្មបទ ២០៤) ។

បុ. តើមានភស្តុតាងបញ្ជាក់ពីការមានឋានដូច្នោះ ពិត ប្រាកដមែនឬទេ?

វិ. ទេ មិនមានទេ។ តែសភាវៈពិតរបស់ព្រះនិព្វានគេអាចសន្និដ្ឋាន បាន។ បើមានឋានណាមួយដែលពេលវេលា និងបរិយាកាសធ្វើ ចលនាហើយមានឋាននោះពិតប្រាកដឋាននោះគឺពិភពលោក ដែល យើងរស់នៅពេលនោះ យើងក៏អាចសន្និដ្ឋានបានផងដែរថា មាន ឋានដែលពេលវេលា និងបរិយាកាសមិនធ្វើចលនាឋាននោះគឺ ព្រះនិព្វាន។ ដូចគ្នាដែរ ទោះបីយើងមិនអាចបង្ហាញភស្តុតាងថា

និព្វានមានពិតមែនតែយើងមានព្រះពុទ្ធវចនៈដែលមាននៅក្នុងគម្ពីរ
ពិតប្រាកដ។ ព្រះអង្គត្រាស់ប្រាប់យើងថា មិនមានការកើតមិនមាន
ទីជាទីតាំងមិនមានការច្យុតិមិនមានបច្ច័យតាក់តែង។ បើគ្មានការ
កើតគ្មានការច្យុតិ គ្មានបច្ច័យតាក់តែងនោះនឹងគ្មានអ្វីបង្កើតដោយ
សំអាងលើអ្វីមួយ ដែលធ្វើឲ្យកើតមានទីជាទីតាំងមានការច្យុតិមាន
បច្ច័យតាក់តែង។ ដូច្នោះ តើមានអ្នកណាដឹងអំពីការចេញផុតពីអ្វី
ដែលជាការកើតការច្យុតិការមានបច្ច័យតាក់តែង? ឧទាន៨០ យើង
នឹងស្គាល់នូវព្រះនិព្វាន នៅពេលណាយើងបានសម្រេចនូវធម៌។ នៅ
ពេលណាក៏ដោយក៏យើងអាចបដិបត្តិធម៌បានដែរ។

បុ. តើអរិយសច្ចៈទី៤ គឺអ្វី?

វិ. អរិយសច្ចៈទី៤ គឺផ្លូវនាំទៅរកការឈ្នះនូវទុក្ខទាំងពួង។ ផ្លូវនេះ
គេហៅថាអរិយមគ្គប្រកបដោយអង្គ៨ហើយមានអង្គប្រកបដូចតទៅ
នេះ សម្មាទិដ្ឋិ សម្មាសង្កប្បៈ សម្មាវាចា សម្មាកម្មន្តៈ សម្មាអាជីវៈ
សម្មាវាយាមៈ សម្មាសតិ និង សម្មាសមាធិ។ ការបដិបត្តិរបស់
ពុទ្ធបរិស័ទមានគ្រប់អង្គទាំង៨នេះ រហូតដល់ពួកគេអាចសម្រេចធម៌
តាមលំដាប់បាន។ អ្នកអាចសង្កេតឃើញថា ជាន់ថ្នាក់នៃអរិយមគ្គ
ប្រកបដោយអង្គ៨គ្របដណ្តប់ទៅលើបញ្ញាគ្រប់បែបយ៉ាងរបស់ជីវិត
ដូចជាបញ្ញាសតិបញ្ញា បញ្ញាចរិយាធម៌ បញ្ញាសេដ្ឋកិច្ច បញ្ញាផ្លូវចិត្ត

និងមិនតែប៉ុណ្ណោះនៅមានវត្តគ្រប់យ៉ាង ដែលមនុស្សត្រូវការដើម្បី
ធ្វើអោយជីវិតបានល្អប្រសើរ និងអភិវឌ្ឍចិត្តវិញ្ញាណបាន ។

ព្រះពុទ្ធសាសនាជាមួយនឹងកំនិតបូជាអាទិទេព

បុ. តើពុទ្ធសាសនិកជនជឿលើអាទិទេពទេ?

វិ. ទេ យើងមិនជឿទេ។ មានហេតុផលច្រើនយ៉ាងអំពីរឿងនេះ។ ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ប្រដូចជា អ្នកសង្គមវិទ្យា និងចិត្តវិទ្យាសម័យថ្មី ដែលជឿថា គំនិតខាងសាសនាហើយជាពិសេសជំនឿលើអាទិទេពមានប្រកាសរបស់វាមកពីសេចក្តីភ័យខ្លាច។ ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ត្រាស់ថា ភ័យមកដល់មនុស្សទាំងឡាយយកភ្នំជាទីពឹងខ្លះ យកដំបូកជាទីពឹងខ្លះ យកដើមឈើ និងយកចេតិយ៍ជាទីពឹងខ្លះ។ ទីយនិកាយ១៨៨មនុស្សជំនាន់ដើមសាងខ្លួនឯង ក្រោមពិភពលោកនៃគ្រោះថ្នាក់ និងភ័យខ្លាចសត្វព្រៃកំណាចមិនអាចរកអាហាររហូបចុកគ្រប់គ្រាន់ការឈឺចាប់ឬជំងឺផ្សេងៗហើយនឹងអព្វតហេតុខាងធម្មជាតិដូចជាផ្ការលាន់រន្ធាបាញ់ និងភ្នំភ្លើងផ្ទុះជានិច្ចជាកាលកើតឡើងដល់ពួកគេ។ ដោយពុំអាចរកសុវត្ថិភាពអ្វីផ្សេងបានពួកគេក៏បានបង្កើតគំនិតជឿលើអាទិទេពឡើង ក្នុងគោលបំណងឲ្យគេបានសុខសប្បាយនៅ ពេលណា ល្អបន់ស្រន់អាទិទេព ពេលជួបគ្រោះថ្នាក់ និងការបំពេរអារម្មណ៍ពួកគេពេលអ្វីគ្រប់យ៉ាងខុសពីប្រក្រតី។ សព្វថ្ងៃនេះអ្នកអាចសង្កេតឃើញថា មនុស្សនឹងជឿលើអាទិទេពកាន់តែខ្លាំងនៅពេលណាជួបវិបត្តិអ្នកនឹងឮពួកគេនិយាយថា គេជឿទៅលើឯកាទិទេព ឬពហុ

អាទិទេព ដែលជួយពង្រឹងតម្រូវការពួកគេដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហា
ជីវិត។ អ្នកនិងពួកគេនិយាយពន្យល់យើងថា ពួកគេជឿលើអាទិទេព
តែមួយអង្គគត់ ព្រោះពួកគេប្តឹងស្នងពេលណាគេធ្លាក់ខ្លួនលំបាក
ហើយការប្តឹងស្នងរបស់គេត្រូវបានសម្រេច។ ទាំងអស់នេះហាក់ដូច
ជាគាំទ្រពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះពុទ្ធដែលត្រាស់ថា ទស្សនៈជឿ
អាទិទេពគឺមកពីសេចក្តីខ្លាច និងសេចក្តីមិនទុកចិត្តខ្លួនឯង។ ព្រះពុទ្ធ
ជាម្ចាស់បង្រៀនយើងឲ្យព្យាយាមសិក្សាឲ្យយល់អំពីសេចក្តីភ័យខ្លាច
របស់ខ្លួនឯង កាត់បន្ថយសេចក្តីលោភលន់និងទទួលយកនូវវត្ថុទាំង
ឡាយ ដែលយើងមិនអាចផ្លាស់ប្តូរបានដោយភាពស្ងប់ស្ងៀម និង
ក្លាហាន។ ព្រះអង្គបំបាត់សេចក្តីខ្លាចមិនមែនដោយជំនឿគ្មានហេតុ
ផលទេ តែដោយសេចក្តីយល់ដឹងដែលប្រកបដោយហេតុផល។
ហេតុផលទី២ដែលព្រះពុទ្ធអង្គមិនសង្ឃឹមលើអាទិទេព ពីព្រោះហាក់
ដូចជាគ្មានអ្វីដែលជាកស្តុតាងគាំទ្រនូវគំនិតនេះ។ មានសាសនាជា
ច្រើន ដែលអះអាងថា សាសនារបស់ពួកគេតែមួយគត់ ដែលពាក្យ
ពិតរបស់ព្រះជាម្ចាស់រក្សាបានល្អក្នុងគម្ពីរស័ក្តិសិទ្ធិរបស់គេមានតែ
គេម្នាក់គត់យល់នូវធម្មជាតិរបស់អាទិទេព ដែលព្រះរបស់គេមាន
ពិតតែព្រះរបស់សាសនាអ្នកដទៃមានមិនពិតទេ។ អ្នកខ្លះពោលថា
អាទិទេព គឺជាភេទប្រុស អ្នកខ្លះថា អាទិទេពជាភេទស្រី និងអ្នកខ្លះ
ទៀតពោលថា អាទិទេពជាអភេទ។ ពួកគេពេញចិត្តថានេះ គឺជា

កស្កតាងគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីបញ្ជាក់នូវការមានពិតនៃអាទិទេពរបស់ពួកគេ តែពួកគេសើចម្អិនកន្លែងការជឿខុសចំពោះកស្កតាងរបស់សាសនាដទៃ ដែលអធិប្បាយបញ្ជាក់នូវភាពមានពិតនៃអាទិទេពអង្គផ្សេងទៀត។ វាមិនគួរឱ្យភ្ញាក់ផ្អើលជាមួយនឹងសាសនាផ្សេងៗគ្នាជាច្រើនចំណាយពេលមកច្រើនសតវត្ស ក្នុងការព្យាយាមបង្ហាញកស្កតាងវត្តមានពិតនៃអាទិទេពទាំងឡាយរបស់ពួកគេ ដែលនៅតែមិនពិតមិនឃើញជារូបធម៌រកមិនឃើញនូវកស្កតាង ដែលគួរឱ្យជឿទុកចិត្តនិងជារដ្ឋមាន។ ពុទ្ធបរិស័ទនៅមានមន្ទិលសង្ស័យការសម្រេចចិត្តដូច្នោះទាល់តែកស្កតាងពិតប្រាកដត្រូវបានគេយកមកបង្ហាញបញ្ជាក់។ ហេតុផលទី៣ ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់មិនជឿលើអាទិទេព ព្រោះថាជំនឿនោះ គឺមិនចាំបាច់អ្នកខ្លះពន្យល់ថាជំនឿលើអាទិទេពគឺចាំបាច់ក្នុងគោលបំណងដើម្បីពន្យល់ ប្រភពដើមនៃចក្រវាឡតែបញ្ហានេះ វាមិនពិតដូច្នោះទេ។ វិទ្យាសាស្ត្របានពន្យល់យ៉ាងច្បាស់នូវវិធី ដែលចក្រវាឡបានកើតជាសភាវៈ ដោយមិនចាំបាច់មានការទទួលស្គាល់ពីទ្រឹស្តីអាទិទេព។ អ្នកខ្លះអះអាងថា ជំនឿលើអាទិទេព គឺចាំបាច់ធ្វើឱ្យជីវិតសុខសប្បាយ និងមានន័យ។ ដូចគ្នាដែរ យើងអាចឃើញថាមិនមែនដូច្នោះឡើយ។ មានអ្នកមិនជឿអាទិទេព និងអ្នកគិតឥស្សរៈរាប់លាននាក់ ដោយមិននិយាយដល់ពុទ្ធសាសនិកជនផង ដែលរស់នៅយ៉ាងមានប្រយោជន៍មានសេចក្តីសុខ និងមានន័យ

ដោយគ្មានជំនឿទៅលើអាទិទេពទាល់តែសោះ។ អ្នកខ្លះអះអាងថា ជំនឿលើអំណាចអាទិទេពគឺចាំបាច់ពីព្រោះមនុស្សលោកជាអ្នកទន់ខ្សោយមិនមានកម្លាំងគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីជួយខ្លួនឯង។ ដូចគ្នាដែរ ភស្តុតាងបានចង្អុលប្រាប់ផ្ទុយគ្នាស្រឡះ។ ជាញឹកញាប់យើងឃើញមនុស្ស ដែលបានជំនះលើអសមត្ថភាព និងវិកលវិការការទាស់ទែង និងផលវិបាកធំៗបានតាមរយៈធនធានផ្ទៃក្នុងផ្ទាល់របស់ពួកគេតាមរយៈសេចក្តីព្យាយាមផ្ទាល់របស់ពួកគេ និងដោយគ្មានជំនឿលើអាទិទេពសោះ។ អ្នកខ្លះអះអាងថា ព្រះអាទិទេពគឺចាំបាច់ដើម្បីនាំមនុស្សទៅរកសុភវរកាព។ តែការជជែកគ្នាដូច្នោះចាត់ថា ល្អបានប្រសិនបើអ្នកទទួលស្គាល់យកទ្រឹស្តីសុភវរកាពបែបទេវវិទ្យា ហើយពុទ្ធសាសនា មិនទទួលយកនូវទ្រឹស្តីដូច្នោះទេ។ សំអាងលើបទពិសោធន៍របស់ព្រះអង្គផ្ទាល់ ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់បានមើលឃើញថា មនុស្សលោកម្នាក់ៗមានសមត្ថភាពដើម្បីសំអាតចិត្តអភិវឌ្ឍនករុណាធម៌ និងមេត្តាធម៌ឥតព្រំដែនព្រមទាំងការត្រាស់ដឹងយ៉ាងបរិបូរ។ ព្រះអង្គពង្រីកការយកចិត្តទុកដាក់ចាប់ពីឋានសួគ៌ រហូតដល់បេះដូង ហើយលើកទឹកចិត្តយើងឲ្យស្វែងរកដំណោះស្រាយទាំងឡាយដើម្បីប្រយោជន៍បញ្ហាទាំងឡាយតាមរយៈការ ត្រាស់ដឹងដោយខ្លួនឯង។

បុ. តែម៉ែត្តានអាទិទេពទេ តើចក្រវាឡកើតឡើងនៅទីនេះ បានយ៉ាងណា?

វិ. សាសនាទាំងអស់មានរឿងនិទាន និងរឿងរ៉ាវដែលព្យាយាមឆ្លើយ នូវសំណួរនេះ។ ក្នុងសម័យបុរាណពេលគេមិនដឹងរឿងដែលសាមញ្ញ ៗ គេក៏លើកតម្កើងរឿងព្រេងនេះឡើង តែក្នុងសតវត្សទី២០ ជាយុគសម័យនៃរូបវិទ្យាតារាសាស្ត្រ និងធរណីវិទ្យារឿងព្រេងទាំងនោះត្រូវបានជំនួសដោយរឿងពិតនៃវិទ្យាសាស្ត្រ។ វិទ្យាសាស្ត្របានពន្យល់កំណើតនៃចក្រវាឡដោយមិនសំអាងទៅលើប្រភពដើមនៃទស្សនៈ ជឿលើអាទិទេពឡើយ ។

បុ. តើព្រះពុទ្ធត្រាស់ថា ដូចម្តេចអំពីកំណើតរបស់ចក្រវាឡ

វិ. វាជារឿងគួរឲ្យចាប់អារម្មណ៍ ដែលពាក្យពន្យល់ណែនាំរបស់ ព្រះពុទ្ធអំពីកំណើតនៃចក្រវាឡទាក់ទងយ៉ាងជិតស្និទ្ធនឹងទស្សនវិទ្យាសាស្ត្រ។ ក្នុងគម្ពីរអកញ្ញសូត្រ ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់អធិប្បាយថា លោករបស់យើងត្រូវបានបំផ្លាញហើយវិវត្តន៍កើតឡើងវិញ ក្នុងទម្រង់បច្ចុប្បន្ននេះធ្វើកាត់ថេរៈវេលារាប់ពាន់លានឆ្នាំ។ ជីវិតដំបូងក៏បានករកើតឡើងនៅលើទឹកហើយរម្ងន់ទៅអស់វេលារាប់ពាន់លានឆ្នាំទៀតក៏បានវិវត្តពីទម្រង់ជីវិត ដែលសាមញ្ញទៅជាអរយវៈដែលស្មុគស្មាញ។ ការវិវត្តទាំងនេះ គឺមិនមានចំណុចចាប់ផ្តើមនិងចំណុច

ទីបញ្ចប់ឡើយ ហើយផ្លាស់ប្តូរទៅតាមទម្រង់ហេតុបច្ច័យរបស់
ធម្មជាតិ។

**បុ. អ្នកនិយាយថា ក្នុងកស្តុតាងការមានអាទិទេពពិត
ប្រាកដ។ ចុះអំពីអព្វតហេតុទាំងឡាយ?**

វិ. មានមនុស្សជាច្រើនជឿថា អព្វតហេតុទាំងឡាយជាកស្តុតាងនៃ
វត្តមានអាទិទេព។ យើងឮការអះអាងដែលគួរអោយអស្ចារ្យថា គេ
បានព្យាបាលមនុស្សឲ្យជាពីឈឺតែយើងមិន ដែលបានទទួលការ
ពិសោធយ៉ាងសេរីពីក្រុមមន្ត្រីពេទ្យ ឬសិល្បពេទ្យ (ពេទ្យរះកាត់)
សោះ។ ហើយសេចក្តីរាយការណ៍ចាស់ៗថា មានអ្នកខ្លះត្រូវបានជួយ
ជីវិតដោយភាពអស្ចារ្យពីគ្រោះមហន្តរាយ តែយើងមិនដែលឃើញ
ផ្ទាល់នឹងភ្នែកនូវហេតុការណ៍អ្វីដែលគេឧបមាថា បានកើតឡើង។
យើងឮពាក្យចចាមអាវ៉ាមថា ការបួងសួងបានពុះជ្រែកទៅរកខ្លួន
មនុស្សឈឺ ឬជួយតង្គីង ដែលពុកផុយតែយើងមិនដែលឃើញគេចុះ
ដោយពន្លឺអ៊ុលត្រាសាវ ឬបានទទួលការពន្យល់បញ្ជាក់ពីវេជ្ជបណ្ឌិត
ឬគ្រូពេទ្យណាមួយសោះ។ ការអះអាងដ៏មោះមុតនេះជាពាក្យចចាម
អាវ៉ាមនិងដំណឹងពីបុរាណនាយមិនមានដាក់បង្ហាញកស្តុតាងច្បាស់
លាស់ណាមួយ ហើយកស្តុតាងច្បាស់លាស់ខាងបដិហារពិតជាកម្រ
មានណាស់។ ទោះជាយ៉ាងណាពេលខ្លះវត្តដែលមិនអាចពន្យល់
បានក៏អាចកើតឡើងហេតុការណ៍ ដែលគេមិនបានគិតទុកជាមុន

ក៏អាចលេចធ្លោឡើងបាន។ តែជាអសមត្ថភាពរបស់យើងទេដើម្បី
ពន្យល់ហេតុការណ៍ ដូច្នោះ មិនមែនចង្អុលបញ្ជាក់ពីការមានតួ
អាទិទេពពិតនោះទេ។ វាចង្អុលបញ្ជាក់ប្រាប់យើងច្បាស់ថា ចំណេះ
ដឹងរបស់យើងគឺមានមិនគ្រប់គ្រាន់។ មុនពេលពេទ្យសម័យថ្មីមាន
ការអភិវឌ្ឍ ពេលមនុស្សមិនដឹងអំពីអ្វីជាហេតុនៃជំងឺមនុស្សក៏នាំគ្នា
ជឿថាអាទិទេពអង្គតែមួយឬអាទិទេពច្រើនអង្គបញ្ជូនមេរោគជំងឺមក
ដើម្បីដាក់ទោសទណ្ឌកម្ម។ ឥឡូវនេះយើងដឹងថា តើអ្វីជាហេតុនៃ
ជំងឺទាំងនោះ ហើយពេលយើងឈឺយើងនឹងលេបថ្នាំ។ ក្នុងពេល
ដែលចំណេះដឹងរបស់យើង អំពីលោកមានការអភិវឌ្ឍច្រើនឡើង
យើងអាចនឹងយល់នូវអ្វីដែលជាហេតុនូវអព្វតហេតុ ដែលមិនអាច
យល់បានដូចដែលឥឡូវនេះ យើងអាចយល់នូវអ្វីដែលជាហេតុនៃ
ជំងឺនោះ ។

**បុ.តែមនុស្សជាច្រើនជឿលើតួអង្គអាទិទេពរូបរាងផ្សេងៗនោះ
វាពិតជាមានពិត។**

វិ. មិនពិតទេ,មានពេលមួយជាពេលដែលមនុស្សជឿថា ពិភពលោក
មានរាងសំប៉ែតតែពួកគេទាំងអស់នោះជឿខុស។ ចំនួនមនុស្សដែល
ជឿលើការគិតណាមួយគឺគ្មានរង្វាស់វាស់ សេចក្តីពិត ឬសេចក្តីមិន
ពិតនៃគំនិតនោះទេ។ វិធីតែម្យ៉ាងយើងអាចប្រាប់ថា តើការគិតនោះ

ពិត ឬមិនពិត ដោយការសម្លឹងមើលហេតុការណ៍ពិតទាំងឡាយ
ហើយត្រួតពិនិត្យនូវភស្តុតាងនោះ។

**បុ. ដូច្នោះ បើពុទ្ធសាសនិកជនមិនជឿលើអាទិទេពទាំងឡាយ
តើពុទ្ធសាសនិកជនជឿទៅលើអ្វី?**

វិ. យើងមិនជឿលើអាទិទេព ពីព្រោះយើងជឿលើមនុស្ស។ យើង
ជឿថា មនុស្សម្នាក់ៗ គឺមានតម្លៃ និងមានសារៈប្រយោជន៍ ដែល
មនុស្សទាំងអស់នោះមានសក្តានុពល ដើម្បីអភិវឌ្ឍខ្លួនឯងឲ្យក្លាយ
ជាព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់បានដែលព្រះអង្គជាមនុស្ស ដែលបាន
បំពេញខ្លួនឯងឲ្យមានលក្ខណៈគ្រប់បរិបូរទាំងអស់។ យើងជឿថា
មនុស្សលោកអាចដុះនូវអវិជ្ជានិងភាពគ្មានហេតុផលបានឆាប់រហ័ស
ហើយឃើញវត្ថុគ្រប់យ៉ាងដូច ដែលពួកគេឃើញថាពិតដូច្នោះ។
យើងជឿថា ការប្រកាន់ខ្ជាប់សេចក្តីខឹងការឃ្នានិស និងការច្រណែន
និន្ទាអាចផ្លាស់ប្តូរបានដោយករុណាធម៌ ការអត់ធ្មត់ការទំនុកបម្រុង
គ្នានិងការមានសន្តានចិត្តល្អ។ យើងជឿថាទាំងអស់នេះគឺស្ថិតលើ
ស្មារតីរបស់មនុស្សម្នាក់ៗ ប្រសិនបើគេមិនប្រមាទទាំងបានដឹកនាំនិង
គាំទ្រដោយពុទ្ធបរិស័ទល្អៗទាំងឡាយ ហើយញ៉ាំងស្មារតីឲ្យយល់
បានតាមពុទ្ធភាសិតដូចដែលព្រះពុទ្ធអង្គត្រាស់ថា មានតែខ្លួនជាទី
ពឹងនៃខ្លួនអ្នកដទៃមិនអាចជាទីពឹងដល់យើងបានឡើយ។ អ្នកត្រូវ

តែដើរនៅលើមាត់ដោយខ្លួនឯង តថាគតគ្រាន់តែជាអ្នកចង្អុល
បង្ហាញផ្លូវឲ្យដើរតែប៉ុណ្ណោះ (ទីយនិកាយ ១៦៥)។

ភាគ ៤

និច្ចសីល ឬសីល៥

បុ.សាសនាផ្សេងៗចាប់យកកំនិតត្រូវ ឬខុសពីបញ្ញត្តិទាំង
ឡាយរបស់អាទិទេពមួយអង្គឬច្រើនអង្គ។ អ្នកជា
ពុទ្ធសាសនិកជន ដែលមិនជឿលើអាទិទេព ដូច្នោះ តើអ្នក
ដឹងសេចក្តីត្រូវពីសេចក្តីខុសទានយ៉ាងណា?

វិ. សេចក្តីត្រិះរិះទាំងឡាយណា បើនិយាយ ឬ ប្រព្រឹត្តិដែលមាន
ឫសគល់ពីលោកៈទោសៈ និងមោហៈហើយវាទៅឲ្យឆ្ងាយចាកពី
ព្រះនិព្វាន គឺជាអំពើអាក្រក់ហើយការត្រិះរិះណាមួយ ទោះនិយាយ
ឬប្រព្រឹត្តិដែលមានឫសគល់ចេញមកពីការធ្វើទាន មេត្តាករុណាធម៌
និងបញ្ញាហើយអំពើនោះ ជួយសំអាតផ្លូវទៅរកព្រះនិព្វាននោះ
ហៅថា អំពើល្អ។ ដើម្បីដឹងនូវអ្វីត្រូវឬខុសសម្រាប់សាសនាដែលយក
ព្រះអាទិទេពជាធំអំពើល្អនិងអាក្រក់អ្នកដទៃជាអ្នកកំណត់ឲ្យអ្នក។
តែសម្រាប់សាសនា ដែលយកមនុស្សជាធំដូចជាព្រះពុទ្ធសាសនា
ស្គាល់នូវអ្វីខុសអ្វីត្រូវ គឺអ្នកត្រូវតែអភិវឌ្ឍការភ្ញាក់រលឹកនិងការយល់
ដោយខ្លួនឯងឲ្យបានស៊ីជម្រៅ។ ហើយចរិយាធម៌ដែលស្ថិតលើការ
យល់ដឹងជានិច្ចជាកាលរឹងមាំជាងចរិយាធម៌ ដែលស្ថិតលើការបញ្ញា
ពីអ្នកដទៃ។ ដូច្នោះ ដើម្បីដឹងនូវអ្វីដែលត្រូវនិងអ្វីដែលខុសពុទ្ធសាស
និកជនសម្លឹងមើលទៅលើបញ្ហាបីយ៉ាងគឺចេតនាផល ដែលកើតលើ

បុគ្គលនោះផ្ទាល់ និងផលដែលកើតលើអ្នកដទៃ។ ប្រសិនបើចេតនា
ល្អ (ដែលមានឫសគល់មកពីការសង្រួះការស្រឡាញ់អាណិត និង
បញ្ញា)តែបើ វាជាការជួយខ្លួនឯង(ជួយខ្ញុំឱ្យចេះបរិច្ចាគកាន់តែច្រើន
អោយចេះអាណិតស្រឡាញ់កាន់តែច្រើន និងឲ្យមានបញ្ញាកាន់តែ
ច្រើន)ពេលនោះកម្ម និងការប្រព្រឹត្តរបស់ខ្ញុំ គឺត្រឹមត្រូវល្អនិងមាន
សីលធម៌។ តាមពិតមានរឿងប្លែកៗគ្នាច្រើនណាស់ចំពោះរឿងនេះ។
ជួនកាលខ្ញុំប្រព្រឹត្តដោយចេតនាល្អបំផុតតែវាមិន បានប្រយោជន៍ទាំង
ខ្លួនខ្ញុំនិងអ្នកដទៃ។ ជួនកាលចេតនារបស់ខ្ញុំ គឺឆ្ងាយពីសេចក្តីល្អតែ
អំពើរបស់ខ្ញុំជួយអ្នកដទៃរហូត។ ជួនកាលខ្ញុំធ្វើដោយប្រាសចាក
បំណងល្អ ហើយការធ្វើរបស់ខ្ញុំបានជួយខ្ញុំតែអាចនឹងធ្វើឲ្យប៉ះទង្គិច
នូវអំពើអាក្រក់ដល់អ្នកដទៃខ្លះ។ ក្នុងករណីនេះ អំពើរបស់ខ្ញុំគឺច្របូក
ច្របល់គ្នាគឺការផ្សំគ្នានូវអំពើល្អនិងអំពើដែលមិនសូវល្អ។ ពេល
ចេតនាអាក្រក់ហើយអំពើនោះមិនជួយទាំងខ្លួនឯងផង និងអ្នកដទៃ
ផងអំពើបែបនោះគឺអាក្រក់។ តែពេលចេតនារបស់យើងល្អហើយ
អំពើរបស់យើងធ្វើប្រយោជន៍ឱ្យខ្លួនឯងផង និងអ្នកដទៃផងអំពើ
នោះគឺពិតជាអំពើល្អទាំងស្រុង។

បុ. ដូច្នោះ តើព្រះពុទ្ធសាសនាមានក្រមសីលធម៌ទេ?

វិ. ត្រឹមត្រូវ សីល៥ គឺជាសីលធម៌មូលដ្ឋានរបស់ពុទ្ធបរិស័ទ។ សីលទី
១គឺជៀសវាងពីការសម្លាប់ឬធ្វើទុក្ខបុកម្នេញសត្វទាំងឡាយ។ សីល

ទី២ គឺរៀនចាកការលួចទ្រព្យគេ។ សីលទី៣ គឺរៀនចាកការប្រព្រឹត្ត
ខុសផ្លូវកាម។ សីលទី៤គឺរៀនចាកការនិយាយកុហក និងសីលទី៥គឺ
រៀនចាកការផឹកទឹកស្រវឹងនិងសេពថ្នាំញៀន។

**បុ. តែតាមពិតវាជាការល្អដែលត្រូវសម្លាប់ជោពេលខ្លះ។
ឧទាហរណ៍ ដូចជាសម្លាប់សត្វល្អិតដែលចម្លងមេរោគ ឬក៏
អ្នកខ្លះនឹងមកសម្លាប់យើង?**

វិ.វាជាការល្អសម្រាប់អ្នក។ តែតើវត្ថុឬក៏មនុស្សនោះជាអ្វី?។ ពួកគេ
ប្រាថ្នាចង់មានជីវិតដូចអ្នកដែរ។ ពេលអ្នកសម្រេចចិត្តសម្លាប់សត្វ
ដែលចម្លងមេរោគចេតនារបស់អ្នកគង់នឹងរួមផ្សំជាមួយការជួយខ្លួន
ឯង(ល្អ)ហើយនឹងជាប្រតិកម្មអាក្រក់(អាក្រក់)។ អំពើនេះនឹងផ្តល់
ប្រយោជន៍សម្រាប់ខ្លួនអ្នក(ល្អ) តែជាក់ស្តែងវាមិនផ្តល់ប្រយោជន៍
ដល់សត្វល្អិតនោះ (អាក្រក់)។

ដូច្នោះ ពេលនោះជាពេលចាំបាច់របស់អ្នកដែលត្រូវតែសម្លាប់
តែវាក៏មិនអាចធានាថា ត្រូវទាំងស្រុងដែរ។

**បុ.អ្នកជាពុទ្ធសាសនិកជន ដែលឲ្យតម្លៃខ្លាំងណាស់ដល់
ស្រមោច និងសង្កើត ។**

វិ. ពុទ្ធសាសនិកជនព្យាយាមអភិវឌ្ឍមេត្តាធម៌ដែលនឹងមិនមានការ
រើសអើង និងរាប់អានស្មើភាពគ្នា។ គេមើលឃើញពិភពលោកប្រដូច
ជាចង្កើមមូលមួយ ដែលម្នាក់ៗនិងសត្វលោកទាំងអស់មានទីកន្លែង

និងមុខនាទីរៀងៗខ្លួន។ ពួកគេជឿថា គួរប្រយ័ត្នប្រយែងឲ្យខ្លាំងឡើង មុននឹងតុល្យភាពស្រស់បំព្រងនៃធម្មជាតិត្រូវគេបំផ្លាញ ឬធ្វើឲ្យ ចលាចល។ គ្រាន់តែក្រលេកមើលវប្បធម៌ទាំងអស់នោះ ដែលសង្កត់ ធ្ងន់ទៅលើការបំផ្លាញធម្មជាតិ ដើម្បីបំពេញចំណង់ច្របាច់យក គ្រប់ដំណក់ពីធម្មជាតិ ដោយឥតមានដាក់បំពេញវិញឡើយមានតែ យកឈ្នះ និងកាត់បន្ថយវា។ គេបានជាន់ឈ្នីដល់ធម្មជាតិ។ អាកាស គ្រប់កន្លែងបានកំពុងក្លាយជា ពិសទឹកស្ទឹងត្រូវល្អកកខ្វក់ ក៏រឹងស្ងួត ពូជសត្វល្អៗ ជាច្រើនកំពុងបាត់ពូជជួរក្នុងទាំងឡាយត្រងេវាលហើយ ព្រោះដាច់ពីគ្នា។ សូម្បីអាកាសធាតុក៏ផ្លាស់ប្តូរ ។ ប្រសិនបើមនុស្ស យកចិត្តទុកដាក់បន្តិច ក្នុងការកាប់គាស់បំផ្លាញនិងសម្លាប់ស្ថាន ការណ៍ដែលគួរអោយភ័យខ្លាចនេះ នឹងមិនកើតមានឡើយ។ យើង ទាំងអស់គ្នាគួរព្យាយាមបន្តុះការគោរពនូវជីវិតសត្វឱ្យខ្លាំងជាងនេះ បន្តិច។ នេះគឺជាអ្វី ដែលសិក្ខាបទទី១បញ្ជាក់ដល់យើង។

ឃុ. សិក្ខាបទទី៣បញ្ជាក់ថា យើងគួរចៀសវាងការប្រព្រឹត្ត ខុសផ្លូវភេទតើអ្វីគឺការប្រព្រឹត្តខុសផ្លូវភេទ?

វិ. បើយើងប្រើកល់វិធីគម្រាមខាងសតិអារម្មណ៍ ឬបង្ខំតបង្ខំនរណា ម្នាក់ឲ្យរួមភេទជាមួយយើងនេះ គឺការប្រព្រឹត្តខុសផ្លូវភេទ។ មនុស្ស ចិត្តសាវ័កជាលក្ខណៈការប្រព្រឹត្តខុសផ្លូវភេទ ព្រោះពេលយើង រៀបការយើងសន្យាជាមួយភរិយាយើងថា យើងនឹងមានភក្តីភាព

ជាមួយគ្នា។ ពេលយើងប្រព្រឹត្តក្បត់ចិត្ត គឺយើងមិនគោរពកិច្ចសន្យា
យើងហើយក្បត់នូវពាក្យសច្ចៈ។ រួមភេទអាចជាការបញ្ចេញនូវ
សេចក្តីស្នេហានិងនៅរួមគ្នារវាងមនុស្សពីរនាក់ហើយជាពេលដែល
វាផ្តល់អោយយើងនូវសុខុមាលភាពផ្លូវអារម្មណ៍ និងផ្លូវចិត្ត។

**បុ. ការរួមភេទមុនពេលរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ជាប្រភេទការ
ប្រព្រឹត្តខុសដូរភេទទេ?**

វិ. ទេ ប្រសិនបើជាការយល់ព្រមរវាងគូរទាំងពីរ។ យ៉ាងណាក៏ដោយ
យើងមិនគួរបំភ្លេចផងដែរនូវតួនាទីរបស់សរីរវិទ្យានៃការរួមភេទជា
ការផលិតហើយប្រសិនបើស្ត្រី ដែលមិនទាន់បានរៀបការមានផ្ទៃ
ពោះវាអាចបង្កជាបញ្ហាធំដើម្បីដោះស្រាយ។ មនុស្សដែលមានគំនិត
និងយល់ការងារជាច្រើនគិតថា វាគួរតែចៀសវាងការរួមភេទរហូត
ដល់ក្រោយថ្ងៃ រៀបការ។

**បុ. ចុះអំពីការនិយាយកុហក? តើយើងអាចរស់នៅបានទេ
បើយើងក្លាការកុហក?**

វិ. បើវាពិតជាមិនអាចគេចវេះនិយាយកុហកបាននៅក្នុងសង្គមឬធ្វើ
ជំនួញមូលគំនិតដ៏រលួយស្អុយនិងគួរអោយខ្លាចដូច្នោះគួរនឹងផ្លាស់ប្តូរ
រចនា។ ពុទ្ធបរិស័ទគឺជាបុគ្គលដែលដោះស្រាយនូវការប្រព្រឹត្តផ្សេង
ៗ ប្រកបដោយការយកចិត្តទុកដាក់អំពីបញ្ហាទាំងឡាយ ដោយ

ព្យាយាមធ្វើខ្លួនជាមនុស្សមានភាពស្មោះត្រង់ និងគួរអោយជឿទុក
ចិត្តបាន។

**បុ. ប្រពៃណាស់ ចុះអំពីការដឹកនាំក្រុម ? តាមពិតដឹក
បន្តិចបន្តួច មិនខុសអ្វីមែនទេ?**

វិ. មនុស្សមិនមែនដឹកដើម្បីក្លាកំរសជាតិនោះទេ។ ពេលអង្គុយដឹកតែ
ម្នាក់ឯងជាការដឹកដើម្បីបន្តរកាតតានតឹង នៅ ពេលពួកគេដឹករួមគ្នា
ច្រើនជានិច្ចជាកាលជាការដឹកដើម្បីសង្គម ទោះបីដឹកតិចក៏ធ្វើឲ្យ
បាត់សតិ និងបំផ្លាញភាពចងចាំក្នុងខ្លួនដែរ។ ការដឹកច្រើននឹងនាំឱ្យ
ប៉ះទង្គិចស្មារតី និងបង្កការវិនាសអន្តរាយធំៗ ។

**បុ. ដឹកតិចតួចអាចនឹងមិនខុសសីលមែនទេ ? ព្រោះវាបន្តិច
បន្តួចប៉ុណ្ណោះ។**

វិ. មែនហើយ យើងដឹកបន្តិចបន្តួចហើយបើអ្នកមិនអាចបដិបត្តិសូម្បី
បន្តិចបន្តួចបានផង ការប្រព្រឹត្តនិងវិធីដោះស្រាយរបស់អ្នកគឺមិនរឹង
ប៉ឹងគ្រប់គ្រាន់ទាល់តែសោះមែនទេ ។

**បុ. សីល៥ គឺអវិជ្ជមាន។ សិក្ខាបទទាំងឡាយហាមប្រាមអ្នក
មិនឲ្យធ្វើអ្វីសោះតេហាមអ្នកមិនឲ្យធ្វើអ្វីសោះឡើយ ។**

វិ. សីល៥ជាសីលធម៌របស់ពុទ្ធបរិស័ទថ្នាក់មូលដ្ឋាន។ វាមិនមែនហាម
ប្រាមគ្រប់យ៉ាងនោះទេ ។ យើងចាប់ផ្តើមដោយការទទួលស្គាល់នូវ
ការប្រព្រឹត្តអាក្រក់របស់ខ្លួនឯងហើយព្យាយាមបំបាត់វាចេញ ។ នោះ

គឺអ្វីដែលសីលធម៌មាន។ បន្ទាប់ពីយើងឈប់ធ្វើអាក្រក់ពេលនោះយើង
ចាប់ផ្តើមធ្វើល្អ។ ជាឧទាហរណ៍ដូចជាពាក្យសម្តីជាដើម ។ ព្រះពុទ្ធ
ជាម្ចាស់ត្រាស់ថា យើងអាចចាប់ផ្តើមពីរៀនចាកការនិយាយកុហក។
បន្ទាប់មកយើងគួរនិយាយតែពាក្យពិត និយាយពីរោះ និងសមរម្យ
ហើយនិយាយត្រូវតាមកាល។ ព្រះពុទ្ធអង្គត្រាស់ថា បោះបង់ការ
និយាយកុហកចោល អ្នកនឹងក្លាយជាអ្នកនិយាយពាក្យពិតគួរឲ្យ
ជឿមានសច្ចភាពយកជាការបាន គេមិនបានបោកប្រាស់មនុស្ស
លោក ។ បោះបង់ការនិយាយពាក្យញុះញង់គេ និងមិនយករឿងអ្នក
នោះមកនិយាយទីនេះ និងមិនយករឿងរបស់អ្នកនេះទៅនិយាយ
ទីនោះព្រោះជាហេតុធ្វើអោយគេបែកបាក់គ្នាបាន។ គេនិយាយផ្សះ
ផ្សារពួកទាំងនោះ ដែលបែកបាក់គ្នាហើយជួយត្រេកអរនៅពេល
ឃើញអ្នកនោះត្រូវគ្នាល្អ។ អ្នកដទៃត្រូវរូបវន្តជាសេចក្តីរីករាយរបស់
អ្នកគេសាមគ្គីគ្នាជាការពេញចិត្តរបស់អ្នកគេស្រុះស្រួលគ្នាជាករុណា
ធម៌របស់អ្នកនេះជាប្រសិទ្ធិភាពសម្តីត្រូវរបស់អ្នក។ បោះបង់ចោល
ពាក្យអាសអាភាសពាក្យសម្តីគាត់ មិនគ្រោកគ្រាត ពីរោះស្តាប់ទទួល
យកបានត្រជាក់ដល់បេះដូងជ្រាលជ្រៅ មនុស្ស នឹងចូលចិត្តអ្នក។
បោះបង់ពាក្យនិយាយរោយរាយឥតប្រយោជន៍ ទោះត្រូវពេលត្រូវ
ចំណុចត្រូវតាមធម៌នឹងវិន័យ។ គេគួរនិយាយពាក្យមានតម្លៃត្រូវតាម
កាលមានហេតុផលជាពាក្យសុភាសិត និងត្រូវតាមសាច់រឿង ។

ភាគ ៥

ការកើតម្តងទៀត

បុ. តើពួកសត្វលោកទាំងអស់កើតមកពីណាហើយពេល
ពួកគេស្លាប់ទៅកើតនៅទីណា ?

វិ. មានចម្លើយបីដែលអាចឆ្លើយបានចំពោះសំណួរនេះ។ អ្នកទាំង
នោះ ដែលជឿលើឯកាទិទេព ឬ ពហុអាទិទេពជាធម្មតាអះអាងថា
មុនពេលកើតមានបុគ្គលម្នាក់ប្រុសឬស្រីមិនទាន់មានដូចសព្វថ្ងៃទេ
ក្រោយមកប្រុសឬស្រីមានជីវិតឡើង បានដោយសារបំណងព្រះ
អាទិទេព។ ខ្លួនគាត់ឬខ្លួននាងរស់រានមានជីវិតមកដល់ពេលនេះ
អាស្រ័យធ្វើតាមនូវអ្វី ដែលគេជឿហើយបដិបត្តិសម្រាប់ជីវិតរបស់គេ
ពួកគេក៏កើតផងដែរក្នុងឋានសួគ៌ឬឋាននរក។ មានអ្នកផ្សេងៗទៀត
ដូចជាអ្នកមនុស្សវិជ្ជា អ្នកវិទ្យាសាស្ត្រដែលអះអាងថា បុគ្គលម្នាក់ៗ
កើតមានជីវិត អាស្រ័យទៅលើហេតុធម្មជាតិមានជីវិតហើយបន្ទាប់
មកក៏ស្លាប់មិនមានអ្វីសេសសល់ទៀត ព្រះពុទ្ធសាសនាមិនទទួល
ស្គាល់ផងដែរនូវការពន្យល់ទាំងនេះ។ បញ្ហាទី១បង្កើតជាបញ្ហា
ចរិយាធម៌ច្រើន។ បើអាទិទេពល្អៗពិតជាបានបង្កើត ពួកយើងម្នាក់ៗ
វាពិបាកនឹងពន្យល់ថា ហេតុអ្វីបានជាមនុស្សភាគច្រើនរីកលវិការ
គួរអោយខ្លាច ឬហេតុអ្វីក្មេងចំនួនជាច្រើនខុសគេតាំងពីកំណើត
ហើយនៅតែមានដូច្នោះ។ បញ្ហាមួយទៀតជាមួយនឹងការពន្យល់

ដោយពួកជឿលើអាទិទេពគឺថា វាហាក់បីដូចជាអយុត្តិធម៌ដែល
មនុស្សទទួលរងទុក្ខវេទនាក្នុងខ្លួនក្នុងឋាននរកអស់ពេល៦០ ៧០ឆ្នាំ
ពីព្រោះតែការមិនជឿ ឬអសីលធម៌។ ដូចគ្នានេះដែរ អ្នករស់នៅ
ប្រកបដោយសីលធម៌៦០,៧០ឆ្នាំហាក់ដូចជាទទួលសិទ្ធិទៅកើតទៅ
សោយសុខនៅឋានសួគ៌បានតិចតួចណាស់សម្រាប់អ្វីដែលបុគ្គល
ប្រុសស្រីនោះ បានធ្វើក្នុងកំឡុងរស់នៅក្នុងឋានមនុស្ស។ ការពន្យល់
ទីពីរគឺអាចល្អជាងទីមួយ និងមានភស្តុតាងជាវិទ្យាសាស្ត្រជាងមុន
ដើម្បីគាំទ្រតែនៅសល់សំណួរសំខាន់ៗជាច្រើន ដែលនៅមិនទាន់
ឆ្លើយ។ តើអព្វតហេតុអ្វីដែលសុគតស្នាញយ៉ាងខ្លាំងដូចជាវិញ្ញាណ
អាចវិវត្តពីការជួបកោសិកាពីរដ៏សាមញ្ញទឹកកាមហើយនិងពងញាស់
។ ហើយឥឡូវនេះ ការសិក្សាខាងចិត្តវិស័យជាសាខា ដែលទទួល
ស្គាល់ដោយវិទ្យាសាស្ត្រអព្វតហេតុនៃទូរវេទន៍ គឺលំបាកខ្លាំងឡើង
ដើម្បីតម្រូវទៅ នឹងរូបបែបខាងវត្ថុវិស័យនៃសកាវៈចិត្ត។

**បុ. តើចិត្តចេញពីមនុស្សម្នាក់ទៅមនុស្សម្នាក់ទៀតបាន
យ៉ាងណា?**

វិ. គិតអំពីអ្វីមួយប្រដូចទៅនឹងរលកវិទ្យុរលកវិទ្យុដែលមិនកើតឡើង
ពីពាក្យសម្តី ឬតន្ត្រីតែជាកម្លាំងក្នុងរលកប្រដេញចង្វាក់ខុសគ្នាដែល
ជម្រុញតពីមួយទៅមួយហោះហើរឆ្លងកាត់ស្រទាប់បរិយាកាស
ហើយដាច់ចេញ និងជ្រៀតចូលដោយគ្រឿងទទួលពីកន្លែងដែលជា

កន្លែងផ្សាយចេញជាពាក្យពេចន៍និងត្បូតត្រើរវាក់ដូចគ្នាដែរជាមួយ
នឹងចិត្ត។ ពេលស្លាប់ទៅកម្លាំងចិត្តហោះហើរឆ្លងកាត់ស្រទាប់បរិយា
កាសគឺ រសាត់ចេញនិងរសាត់ចូលដោយពងញាស់ដែលល្អ។ ទារក
ក្នុងស្បូនធំជាត់ឡើងវាតម្កល់ខ្លួនឯងចំកណ្តាលជាខ្លរក្បាលជាកន្លែង
ដែលក្រោយមកផ្សាយចេញខ្លួនឯងក្លាយជាខ្លួនមនុស្សថ្មីឡើង។

**បុ. តើមនុស្សម្នាក់ៗសុទ្ធតែកើតកំណើតជាមនុស្សទាំងអស់
ក្នុងមួយជីវិត ?**

វិ.ទេ មានភពច្រើនណាស់ ដែលម្នាក់ៗអាចចាប់កំណើតឡើងវិញ
មនុស្សខ្លះកើតក្នុងឋានសួគ៌ អ្នកខ្លះកើតក្នុងឋាននរក អ្នកខ្លះកើតជា
ប្រេត និងផ្សេងៗទៀត។ ឋានសួគ៌មិនមែនជាទឹកកន្លែងទេ តែជាអង្គ
ប្រជុំសភាវៈដែលម្នាក់ៗមានរូបកាយល្អិត និងជាកន្លែងដែលចិត្ត
សោយសុខដ៏ប្រពៃ។ សាសនាខ្លះព្យាយាមយ៉ាងខ្លាំងដើម្បីកើតក្នុង
ភពសួគ៌ដែលជឿយ៉ាងខុសៗថា ជាប្រជុំជីវិតអចិន្ត្រៃយ៍។ តែវាមិន
ដូច្នោះទេ។ ដូចគ្នានឹងលក្ខខណ្ឌកពដទៃឋានសួគ៌ គឺជាអនិច្ចំហើយ
ពេលជីវិតមនុស្សម្នាក់នៅឋាននេះ បានបញ្ចប់អ្នកនោះអាចកើត
ឡើងវិញម្តងទៀតជាមនុស្ស។ ដូចគ្នាដែរនរកក៏មិនមែនជាទឹកកន្លែង
តែជាឋានមានពិតមួយ ដែលសត្វមានរូបកាយល្អិតហើយជាឋាន
ដែលចិត្តជួបប្រទះតែភាពអន្ទះសារនិងសេចក្តីទុក្ខភ័យ។ ដូចគ្នាកើត
ជាប្រេតអត់ឃ្លានជាឋានពិតមួយដែលមានខ្លួនល្អិតហើយជាកន្លែង

ដែលចិត្តទ្រាំទុក្ខយូរអង្វែងដោយការញាំញីនៃការស្រេកឃ្នានហើយ
យូរអង្វែងណាស់។ ដូច្នោះ សត្វកើតក្នុងស្នូតសោយសុខកើតជាសត្វ
នរក ឬ ប្រេតសោយនូវទុក្ខនឹងកើតជាមនុស្សសោយទុក្ខផងសុខផង
ផ្សំគ្នារហូត។ ដូច្នោះ ភាពខុសគ្នាសំខាន់រវាងឋានមនុស្ស និងឋាន
ផ្សេងទៀតមានចំពោះលក្ខណៈរាងកាយ និងការសោយសុខ ឬ ការ
សោយទុក្ខ។ ព្រះពុទ្ធសាសនាផ្តល់អោយការពន្យល់ដ៏គួរឲ្យពេញ
ចិត្តបំផុតចំពោះមនុស្សកើតមកពីទីណា? ហើយស្លាប់ទៅទៅកើត
ទីណា?។ ពេលយើងស្លាប់ចិត្តវិញ្ញាណព្រមជាមួយចិត្តវិបាកកម្ម
បុណ្យកុសល និងលក្ខណៈវិស័យ ដែលបានអភិវឌ្ឍនិងកំណត់
លក្ខខណ្ឌជីវិតកសាងខ្លួនឯងឡើងវិញ ក្នុងកំណើតស៊ុតដែលមាន
លក្ខណៈគ្រប់បរិបូរ។ ដូច្នោះ ការធំលូតលាស់របស់មនុស្សម្នាក់ៗគឺ
កើតរលត់ហើយអភិវឌ្ឍលក្ខខណ្ឌខ្លួនឯង ព្រមទាំងលក្ខណៈផ្លូវចិត្ត
ដែលត្រូវបានវិវត្តបន្តរហូត។ ហើយអាស្រ័យបរិស្ថានថ្មីរូបកាយម្នាក់ៗ
នឹងផ្លាស់ប្តូរដោយកំណត់ទៅតាមការព្យាយាមរបស់វិញ្ញាណ និង
កំណត់កត្តាសំខាន់ទាំងឡាយ ដូចជាការសិក្សាតំណារពូជពីឪពុក
ម្តាយ និងសង្គមហើយស្លាប់ម្តងទៀតរួចទៅចាប់កំណើតនៅក្នុងស៊ុត
ដែលមានលក្ខណៈគ្រប់បរិបូរម្តងទៀត។ ការវិលវល់ ស្លាប់ និងកើត
នេះនឹងបន្តរហូតលក្ខខណ្ឌដែលបណ្តាលឲ្យស្លាប់ និងកើតគឺគណៈ
និងអវិជ្ជាត្រូវបានបំផ្លាញ(ពេសសំអាត)។ ពេលពួកគេបដិបត្តិរហូត

ដល់មិនកើតមកវិញម្តងទៀត ព្រោះចិត្តសម្រេចបាននូវធម៌ជាន់
ខ្ពស់ហៅថាព្រះនិព្វាន ហើយជាទិសដៅខ្ពស់បំផុតរបស់ព្រះពុទ្ធ
សាសនា និងជាគោលបំណងរបស់ជីវិត។

បុ.តើអ្វីដែលកំណត់នូវជីកន្លែងដែលយើងដៅកើត

វិ.កត្តាសំខាន់បំផុតតែមិនមែនមានតែមួយទេ ដែលជះឥទ្ធិពលឲ្យ
យើងកើតម្តងទៀតហើយជីវិតប្រភេទណា ដែលយើងត្រូវកើតគឺ
អាស្រ័យទៅលើកម្មរបស់យើង។ ពាក្យថាកម្មមានន័យថា អំពើ
ហើយសំដៅទៅលើចេតនាកម្មរបស់យើង។ ន័យផ្សេងទៀតសំដៅ
ទៅលើការកំណត់អំពើទាំងឡាយដែលយើងបានគិត និងបាន
ប្រព្រឹត្តក្នុងអតីតកាលកន្លងមក។ ដូចគ្នាដែរអ្វីដែលយើងគិតនិង
ប្រព្រឹត្តក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះនឹងមានឥទ្ធិពលក្នុងកំណើតនាពេលអនាគត
ខាងមុខទៀត។ មនុស្សដែលមានមេត្តាករុណានិងភាពសុចរិតទៀង
ត្រង់នឹងទៅកើតក្នុងឋានសួគ៌ ឬមកកើតជាមនុស្សដែលបរិបូរទៅ
ដោយភោគសម្បត្តិនិងសេចក្តីសុខ។ មនុស្សដែលកាចឃោរឃៅធ្វើ
អំពើបាប ឬ ទុក្ខក្រវល់ក្រវាយនឹងទៅកើតក្នុងឋាននរក ឬកើតជា
មនុស្សដែលពោរពេញទៅដោយសេចក្តីទុក្ខវេទនា។ មនុស្សដែល
បង្កើនចំណង់តណ្ហាមិនចេះចប់បង្កើនចំណង់តណ្ហាខ្លាំងឡើងៗបន្ត
ទៀត និងមហិច្ឆតាដែលពុះកញ្ជ្រោលខ្លាំងមិនចេះស្តប់ស្តល់ធ្វើឲ្យ
កើតម្តងហើយម្តងទៀតដូចជា ប្រេត ឬ មនុស្សដែលជួបនូវសេចក្តី

ទុក្ខដោយការវិលវល់យូរអង្វែងប្រកបដោយតណ្ហាខ្លាំង។ យ៉ាងណាក៏ដោយទម្លាប់ផ្លូវចិត្ត គឺអភិវឌ្ឍយ៉ាងខ្លាំងនូវជីវិតជាតិនេះហើយនឹងបន្តទៀតរហូតដល់ជាតិខាងមុខ។ ទោះបីយ៉ាងណាមនុស្សភាគច្រើនកើតជាមនុស្សម្តងទៀត។

បុ. ដូច្នោះ បើជីវិតរបស់យើងត្រូវកំណត់ដោយកម្មរបស់យើង តើអាចដូរវាបានទេ?

វិ. តាមពិតយើងអាចប្តូរបាន។ នោះ គឺហេតុដែលជាជំហានមួយក្នុងចំណោមជំហានទាំងប្រាំបី ឬ អរិយមគ្គប្រកបដោយអង្គ៨ គឺសម្មាវាយាម។ អាស្រ័យលើការជឿជាក់របស់យើងប្រើកម្លាំងព្យាយាមច្រើនប៉ុណ្ណានិងការតស៊ូក្រាញនឿយយ៉ាងណា។ តែវាជាសេចក្តីពិតដែលមនុស្សខ្លះពឹងផ្អែកទៅលើបុណ្យ ដែលគេមានពីអតីតកាលតែម្យ៉ាង ដោយមិនព្យាយាមក្រាញនឿយផ្លាស់ប្តូរវាព្រមទាំងធ្លាក់ខ្លួនជាជនរងគ្រោះនូវវិបាកកម្មដ៏អាក្រក់នេះ។ មនុស្សបែបនោះនឹងទទួលរងទុក្ខបន្តទៀត បើគេមិនប្តូរទម្លាប់អវិជ្ជមានរបស់គេ។ ទម្លាប់អាក្រក់កាន់តែមានអាយុយូរអង្វែង សេចក្តីលំបាកកាន់តែពិបាកនឹងផ្លាស់ប្តូរ។ ពុទ្ធសាសនិកជនយល់ដូច្នោះ ហើយម្នាក់ៗអភិវឌ្ឍខ្លួនឯងព្រមទាំងគ្រប់ឱកាសទាំងអស់ ដើម្បីកាត់បំបាត់សន្តានផ្លូវចិត្តដែលមានវិបាកកម្មជាទុក្ខ និងអភិវឌ្ឍផ្លូវចិត្តដែលមានវិបាកជាសុខ និងជាមង្គល។ សមាធិ គឺជាមធ្យោបាយមួយក្នុងចំណោមមធ្យោបាយទាំង

ឡាយបដិបត្តិដើម្បីសង្កត់ទម្លាប់ផ្លូវចិត្តក្នុងខណៈកំពុងនិយាយ ឬ
រៀបចំការនិយាយក្នុងរឿងណាមួយតែម្យ៉ាង និងកំពុងប្រព្រឹត្តិ ឬ
រៀបចំការប្រព្រឹត្តិវិធីណាមួយតែម្យ៉ាង។ ក្នុងមួយជីវិតរបស់
ពុទ្ធសាសនិកជនគឺជាការព្យាយាមសំអាតនិងជម្រះផ្លូវចិត្ត។ ជា
ឧទាហរណ៍បើមានការអត់ធន់ និងករុណាធម៌គឺជាផ្នែកត្រឹមត្រូវនៃ
ចរិតលក្ខណៈជីវិតជាតិមុនរបស់អ្នកដូចជាឧបនិស្ស័យនឹងកើតឡើង
ម្តងទៀតក្នុងជីវិតបច្ចុប្បន្ន។ បើឧបនិស្ស័យនេះ ត្រូវបានពង្រឹងនិង
អភិវឌ្ឍក្នុងជាតិនេះនឹងមានម្តងទៀតកាន់តែខ្លាំងឡើងនិងសមរម្យ
ថែមទៀតក្នុងជាតិខាងមុខ។នេះស្ថិតលើកត្តា ដែលអាចសង្កេតបាន
ហើយសាមញ្ញបំផុត ដែលបានបង្កើតទម្លាប់ពីយូរយារណាស់មក
ហើយដែលពិបាកកែប្រែបាន។

ឥឡូវនេះពេលអ្នកមានការអត់ធន់និងករុណាធម៌វានឹងកើត
ឡើង ចំពោះអ្នកហើយអ្នកដទៃពិបាកនឹងបង្កបញ្ហាដល់អ្នកហើយ
អ្នកជាមនុស្សមិនមានការចងកំហឹងមនុស្សទាំងឡាយ និងចូលចិត្ត
អ្នក ហើយជីវិតការរស់នៅរបស់អ្នកកាន់តែសុខឡើងៗ។ ឥឡូវយើង
នឹងពិសោធមើលឧទាហរណ៍មួយទៀត។ យើងគួរនិយាយថាអ្នក
កើតមកជាតិនេះជាមួយនឹងឧបនិស្ស័យអត់ធន់ និងមានករុណាធម៌
អាស្រ័យដោយអ្នកមានឧបនិស្ស័យខាងផ្លូវចិត្តរបស់អ្នកកាលពីជាតិ
មុន។ តែនៅជាតិនេះ អ្នកលះបង់ការពង្រឹង និងអភិវឌ្ឍឧបនិស្ស័យ

ទាំងនេះ។ ឧបនិស្ស័យទាំងនេះនឹងខ្សោយចុះជាបន្តបន្ទាប់ហើយ
រលប់រលាយបាត់ទៅព្រមទាំងអាចបាត់បង់ទៅទាំងអស់ក្នុងជាតិខាង
មុខ។ ខន្តិធម៌ និងករុណាធម៌អាចចុះខ្សោយក្នុងករណីនេះអាច
ប្រព្រឹត្តទៅបានទាំងជាតិនេះ ឬ ជាតិក្រោយការឡើងទោសៈសេចក្តី
ក្រោធនិងចិត្តយង់ឃ្នងអាចលាស់ធំឡើង និងអភិវឌ្ឍទៀតផ្តល់
ឲ្យពួកគេនូវជីវិតដែលគ្មានសេចក្តីសុខ ព្រោះតែឥរិយាបថដែល
គេបង្កើតដូចនោះ។ យើងនឹងពិសោធន៍ ឧទាហរណ៍ចុងក្រោយថែម
មួយទៀត។ យើងគួរនិយាយថា អាស្រ័យដោយឧបនិស្ស័យជាតិមុន
របស់អ្នក ពេលអ្នកមកកើតក្នុងជាតិនេះមានឧបនិស្ស័យជាមនុស្ស
មានទោសៈចរិតក្រោធខឹងងាយហើយអ្នកដឹងថា ឧបនិស្ស័យបែប
នេះបណ្តាលឲ្យអ្នកមានសេចក្តីទុក្ខតែម្យ៉ាងដូច្នោះអ្នកគួរតែព្យាយាម
ផ្លាស់ប្តូរវាចេញ។ អ្នកផ្លាស់ប្តូរវាដោយអារម្មណ៍ដែលវិជ្ជមាន។ បើ
អ្នកអាចកំចាត់វាចេញបានទាំងស្រុង ដែលអាចកំចាត់បានទាល់តែ
អ្នកព្យាយាម អ្នកនឹងបានជ្រះស្រឡះពីសេចក្តីទុក្ខដែលបណ្តាលមក
ពីទោសៈចរិតនិងសេចក្តីក្រែវក្រោធា។ បើអ្នកអាចបន្ថយឧបនិស្ស័យ
ដូច្នោះ បានតែបន្តិចវាអាចនឹងមានម្តងទៀតក្នុងជាតិក្រោយជាមួយ
នឹងសេចក្តីព្យាយាមច្រើនឡើងបន្តិច ហើយវាអាចត្រូវបានកំចាត់
ចោលទាំងស្រុងអ្នកនឹងអាចរួចរំដោះពីសេចក្តីទុក្ខទាំងពួង។

**បុ.ព្រះតេជគុណបានពន្យល់ច្រើនអំពីការកើតម្តងទៀតតែតើ
មានកស្តុតាងណាមួយទេ ដែលបញ្ជាក់ថា យើងកើតម្តង
ទៀតក្រោយពីស្លាប់ ?**

វិ.មិនមែនមានតែកស្តុតាងខាងវិទ្យាសាស្ត្រទេ ដែលគាំទ្រដល់ជំនឿ
ការកើតថ្មីរបស់ពុទ្ធសាសនិកជន វាគឺពិតជាទ្រឹស្តីជីវិតក្រោយពីការ
ស្លាប់ដែលមានកស្តុតាងឯទៀតគាំទ្រវា។ មិនមានចំណិតកស្តុតាង
ណាបញ្ជាក់នូវភាពមានពិត នៃឋានសួគ៌ហើយនិងកស្តុតាងសូន្យចុង
ក្រោយពេលយើងស្លាប់ដែរ។ ប៉ុន្តែ៣០ឆ្នាំចុងក្រោយនេះ អ្នកស្រាវ
ជ្រាវខាងចិត្តវិញ្ញាណកំពុងសិក្សាស្រាវជ្រាវព័ត៌មាន ដែលថាមនុស្ស
ខ្លះចាំជាតិកំណើតខ្លួនឯងបាន។ ឧទាហរណ៍ក្នុងប្រទេសអង់គ្លេស
ក្មេងស្រីអាយុ៥ឆ្នាំបាននិយាយថា នាងអាចចងចាំម្តាយ និងឪពុក
ម្នាក់ទៀតរបស់នាង ហើយនាងនិយាយយ៉ាងជាក់ស្តែងអំពីអ្វីដែល
ហាក់ដូចជាហេតុការណ៍នៃជីវិតមនុស្សម្នាក់ផ្សេងទៀត។ អ្នកសិក្សា
ស្រាវជ្រាវខាងចិត្តវិញ្ញាណបាននាំនាងចូលមក ហើយសួរសំណួរជា
ច្រើនចំពោះអ្វីដែលនាងបានឆ្លើយ។ នាងនិយាយអំពីការរស់នៅក្នុង
ភូមិមួយច្បាស់លាស់ដែលរឿងនោះ កើតឡើងក្នុងប្រទេសអេស្បា
ញា។ នាងបានប្រាប់ឈ្មោះភូមិឈ្មោះផ្លូវដែលនាងរស់នៅឈ្មោះ
ញាតិជិតខាងរបស់នាងនិងជីវិតរស់នៅប្រចាំថ្ងៃទីនោះដោយលម្អិត
។ នាងក៏បាននិយាយទាំងទឹកភ្នែកនូវហេតុដែលនាងត្រូវបានឡាន

បុកឲ្យរបួសហើយស្លាប់ពីរថ្ងៃក្រោយមក។ នៅពេលភាពលម្អិតនេះ ត្រូវបានត្រួតពិនិត្យ ពួកគេទទួលបានចម្លើយថាអ្វីដែលនាងនិយាយ គឺជាសេចក្តីពិត។ មានភូមិនោះនៅក្នុងប្រទេសអេស្ប៉ាញព្រមទាំង ឈ្មោះកូនដែលនាងបានប្រាប់។ មានផ្ទះមួយមានទម្រង់ដូចដែល នាងបានអធិប្បាយនៅជាប់លេខផ្លូវដែលនាងបានប្រាប់ឈ្មោះ។ ភស្តុតាងច្រើនជាងនេះទៀត គឺមានស្រីអាយុ២៣ឆ្នាំដែលរស់នៅក្នុង ផ្ទះនេះបានត្រូវស្លាប់ដោយឧបទ្វីហេតុ ដោយរថយន្តបានបុកកាល ពី៥ឆ្នាំមុន។ ឥឡូវនេះ តើវាអាចពិតបានទេដែលក្មេងស្រីអាយុ៥ឆ្នាំ ក្នុងប្រទេសអង់គ្លេសដែលមិនដែលធ្លាប់ ទៅប្រទេសអេស្ប៉ាញសោះ ដឹងអ្វីគ្រប់យ៉ាងអំពីទីនោះ? ហើយ តាមពិតនេះគឺមិនមែនជាករណី តែមួយចំពោះរឿងនេះទេ។ លោកសាស្ត្រាចារ្យ អៀន ស្តេនសាន់ នៃសាកលវិទ្យាល័យវេជ្ជនព្យា មហាវិទ្យាល័យចិត្តសាស្ត្របាន អធិប្បាយរាប់រយដងអំពីករណីមនុស្សដឹងជាតិនេះនៅក្នុងសៀវភៅ របស់គាត់។ គាត់ជាអ្នកវិទ្យាសាស្ត្រ ដែលគេទទួលស្គាល់ច្រើនដែល ការសិក្សា២៥ឆ្នាំ អំពីមនុស្សចាំជាតិរបស់គាត់ គឺមានភស្តុតាងដ៏ ច្បាស់លាស់សំរាប់ទ្រឹស្តីចាប់កំណើតថ្មីរបស់ព្រះពុទ្ធសាសនា។

បុ.ព្រះតេជគុណនិយាយថា ការនិយាយអំពីវិសាចគឺជារឿង អរូបិយ។ តើការនិយាយអំពីការកើតម្តងទៀតមិនមែនជា រឿងអរូបិយដ៏ជឿជាក់ដែរឬទេ?

វិ.វចនានុក្រមកំណត់និយមន័យអរូបិយជំនឿថា ជាជំនឿមួយដែល
មិនស្ថិតលើហេតុផល ឬព្រឹត្តិការណ៍តែមានទំនាក់ទំនងនឹងការគិត
ដូចជានៅក្នុងមន្តអាគម។ បើអ្នកអាចបង្ហាញខ្ញុំការសិក្សានូវការមាន
បិសាចពិតប្រាកដ ដែលសរសេរដោយអ្នកវិទ្យាសាស្ត្រម្នាក់ខ្ញុំនឹង
ទទួលយកជំនឿលើបិសាចថា មិនមែនជាអរូបិយជំនឿ។ តែខ្ញុំមិន
ដែលពួកអំពីការសិក្សាស្រាវជ្រាវរឿងបិសាចណាមួយទេ អ្នកវិទ្យា
សាស្ត្រ ដូចជាប្រក្រតីដែលមិន អើពើនឹងការសិក្សារឿងនេះដូច្នោះខ្ញុំ
អាចនិយាយថា គ្មានភស្តុតាងណាបញ្ជាក់ថា មានបិសាចនោះឡើយ
។ តែដូចដែលយើងទើបតែឃើញ គឺមានភស្តុតាងពិតដែលបញ្ជាក់
នូវចម្ងល់រឿងការកើតម្តងទៀតយ៉ាងពិតប្រាកដ។ ដូច្នោះ បើជឿលើ
ការកើតថ្មីទៀតយ៉ាងហោចណាស់ សំអាងលើព្រឹត្តិការណ៍ជាក់ស្តែង
ខ្លះ វាមិនមែន ជារឿងអរូបិយជំនឿឡើយ។

**បុ.មែនហើយ តើមានអ្នកវិទ្យាសាស្ត្រណាមួយដែលជឿ
នៅលើការកើតថ្មីម្តងទៀត?**

វិ.ចំរើនពរមាន។ ចូមម៉ាសហាក់ស្នេ ដែលជាអ្នកនាំយករបកគំហើញ
វិទ្យាសាស្ត្រទៅដាក់ក្នុងប្រព័ន្ធសិក្សាចក្រភពអង់គ្លេសសតវត្សទី១៩
ហើយជាអ្នកវិទ្យាសាស្ត្រទី១ ដែលការពារទ្រឹស្តីរបស់ដារីន ដែលជឿ
ថា ការអវតារគឺជាគំនិតដែលអាចទទួលយកបាន។ នៅក្នុងសៀវភៅ
ដ៏ល្បីល្បាញរបស់លោកវិវឌ្ឍនាការនិងបញ្ជាចរិយាសាស្ត្រ និងអត្ថ

បទដទៃទៀតគាត់និយាយថាក្នុងទ្រឹស្តីការប្តូរពីមួយទៅមួយទោះជា
យ៉ាងណាក៏ប្រកាសរបស់វាការប៉ាន់ស្មានរបស់ព្រះពុទ្ធសាសនា និង
ព្រហ្មញ្ញសាសនា ត្រូវបានគេរកឃើញយកមកពិនិត្យរួចហើយ
ឧបករណ៍ការកើតនោះ ជាការបញ្ជាក់នូវវិធីការប្តូរពីចក្រវាឡមក
មនុស្សដែលអាចយកជាការបានសំណើរឲ្យមានការចង្អុលបញ្ជាក់
មានប្រសិទ្ធិភាពមិនតិចជាងទ្រឹស្តីដទៃទៀតទេ ហើយគ្មាននរណា
បដិសេធលើកលែងតែអ្នកគិតដ៏ក្រខ្វក់នឹងបដិសេធវា ដោយសារ
តែភាពមិនទំនងជាប់មកជាមួយ។ ដូចគ្នានឹងទ្រឹស្តីវិវឌ្ឍនាការនោះ
ឯងដែលការប្តូរតំណែងពីមួយទៅមួយរបស់វាមានឫសគល់ស្ថិតក្នុង
លោកនៃសេចក្តីពិត ហើយវាអាចជាការបញ្ជាក់ការគាំទ្រដូច្នោះជា
មូលដ្ឋានគ្រឹះដ៏អស្ចារ្យពីការផ្លូវផ្តង់គ្នាដែលអាចយកជាការបាន។
ដូចគ្នាដែរ លោក សាស្ត្រាចារ្យហុសស្រ្តោមបើចជាអ្នកតារាវិទ្យាដ៏ល្បី
ល្បាញជាអ្នករូបវិទ្យា និងជាមិត្តភក្តិជាមួយលោកអែស្តាញជនជាតិ
ស្វីសបានរកឃើញនូវទ្រឹស្តីការកើតថ្មីដូចដែលអធិប្បាយថាយោបល់
គឺខុសគ្នាពីអ្វីដែលវិញ្ញាណមនុស្សអាចអវត្តាម្តងទៀតនៅលើផែនដី
ឬទេ។ ក្នុងឆ្នាំ១៩៣៦ករណីដ៏សំខាន់មួយ ត្រូវបានគេសិក្សាយ៉ាង
លម្អិតហើយរាយការណ៍ដោយអាជ្ញាធររដ្ឋាភិបាលឥណ្ឌា។ ក្មេងស្រី
ម្នាក់(នាងសន្តិទេវីពីដេលី)អាចអធិប្បាយដូចឃើញនិងភ្នែកនូវជីវិត
ពីអតីតកាលរបស់នាង (ឯមុត្រាចំងាយរាប់រយមែលពីក្រុងដេលី)

ដែលទើបតែចប់ទៅត្រឹមតែមួយឆ្នាំមុនពេលការកើតជាលើកទីពីរ
របស់នាង។ នាងបានប្រាប់ស្វាមីនិងកូនរបស់នាង និងរៀបរាប់ពីផ្ទះ
ព្រមទាំងប្រវត្តិជីវិត។ ក្រុមអ្នកសិក្សាស៊ើបអង្កេតបាននាំនាង ទៅរក
ញាតិមិត្តដើមរបស់នាង ដែលបានបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់រាល់ការអះ
អាងរបស់នាង។ ក្នុងចំណោមការត្រឡប់ជាតិមកកើតឥណ្ឌាត្រូវបាន
គេមើលឃើញថាជា កន្លែងសាមញ្ញធម្មតាវត្ថុដែលគួរអោយភ្ញាក់
ផ្អើលសំរាប់ពួកគេ ក្នុងករណីនេះគឺព្រឹត្តិការណ៍ពិតជាច្រើន ដែល
ក្មេងស្រីនេះបានចងចាំ។ ករណីនេះនិងការស្រដៀងគ្នាផ្សេងទៀត
អាចត្រូវបានគេរាប់បញ្ចូលជាកស្មតាងបន្ថែមទៀតសំរាប់ទ្រឹស្តីការចាំ
ជាតិកំណើត ដែលមិនត្រូវបានធ្វើអោយបាត់បង់ទៅនោះ ។

សាស្ត្រាចារ្យ ជូលៀន ហាក់ស្ទើរ អ្នកវិទ្យាសាស្ត្រជនជាតិ
អង់គ្លេសដ៏មានកិត្តិរាម ដែលជាអគ្គនាយកនៃអង្គការយូនេស្កូជឿថា
ការកើតថ្មីពិតជាសមស្របទៅនឹងគំនិតខាងវិទ្យាសាស្ត្រគឺ គ្មាន អ្វី
ប្រឆាំងនឹងជីវិតខាងចិត្តវិញ្ញាណនៃបច្ចេកបុគ្គល ដែលមានជីវិតជា
អចិន្ត្រៃយ៍ក្នុងករណីខ្លះ បន្ទាប់ពីការស្លាប់ដូចគ្នានិងសារដែលពិត
ជាខ្សែភ្លើងត្រូវបានផ្ទេរចេញដោយការធ្វើការយ៉ាងពិតប្រាកដ ក្នុង
ករណីជាក់ច្បាស់មួយ។ តែវាគួរអោយចងចាំ ថាសារឥតខ្សែភ្លើង
ទាំងនេះពិតជាអាចក្លាយជាសារម្តងទៀត ពេលវាមកតភ្ជាប់និង
គ្រឿងទទួលដែលមានគ្រោងសាងជារត្នុនិងថ្មី។ ដូច្នោះ ជាមួយនឹង

ការកាយចេញដែលអាចប្រព្រឹត្ត ទៅបានរបស់វិញ្ញាណវាមិនដែល
គិតឬ ទទួលអារម្មណ៍រហូតដល់វាក៏ជារូបរាងម្តងទៀត ក្នុងលក្ខណៈ
ផ្សេងទៀត។ បុគ្គលិកលក្ខណៈរបស់យើង គឺពីងផ្អែកទៅលើខ្លួន
យើងដែលពិតជាមិនអាចគិតដល់ការមានជីវិត ដែលអាចស្ថិតក្នុង
លក្ខណៈរូបារម្មណ៍ពិតណាមួយដោយគ្មានប្រភេទនៃខ្លួនប្រាណ។
ខ្ញុំអាចគិតដល់វត្ថុខ្លះ ដែលត្រូវបានបញ្ជូនចេញដោយអាចទ្រទ្រង់
សម្ព័ន្ធភាពដូចគ្នារវាងបុរស និងស្ត្រីដូចគ្នានិងសារគ្មានខ្សែភ្លើងដែរ
បញ្ជូនទៅកាន់វត្ថុ បន្ទាស់សំរាប់ចិត្តវិញ្ញាណ។ ទោះបីមនុស្សដែល
ស្ទាត់ជំនាញខ្លាំងហើយចុះមកកាន់ផែនដីដូចជាអ្នកឧស្សាហកម្ម
ហិនរី ហ្វូត ជនជាតិអាមេរិកាំង បានរកឃើញគំនិតការទទួល
យករឿង ការចាប់កំណើតថ្មីហ្វូតបានចាប់អារម្មណ៍ទៅនឹង គំនិត
ជឿរឿងការកើតថ្មី ពីព្រោះការកើតថ្មីផ្តល់ឱកាសជាលើកទី២ ដើម្បី
អភិវឌ្ឍខ្លួនឯងដែលខុសពីគំនិតទេវនិយម ឬគំនិតវត្ថុនិយម។ លោក
ហិនរី ហ្វូតនិយាយថា ខ្ញុំសម្របយកទ្រឹស្តីការត្រឡប់ជាតិពេលខ្ញុំ
អាយុ២៦ឆ្នាំ។ សាសនា មិនបានផ្តល់អ្វីឡើយចំពោះរឿងនេះ។ សូម្បី
ការងារក៏មិនអាចផ្តល់នូវភាពឆ្អែតឆ្អន់ដល់ខ្ញុំទាំងអស់ទេ។ ការងារ
គឺមានជីវជាតិមិនគ្រប់គ្រាន់ បើយើងមិនអាចប្រើប្រាស់បទពិសោធន៍
ដែលយើងរួមរួមទុកក្នុងជីវិតមួយនាពេលអនាគត។ ពេលខ្ញុំរក
ឃើញការអវតាជីវិត វាហាក់ដូចជាខ្ញុំបានរកឃើញគំរោងចក្រវាឡ

ដែលខ្ញុំជឿច្បាស់ថា មានឱកាសមួយដើម្បីបំពេញគំនិតរបស់ខ្ញុំ។ ពេលវេលានឹងមិនមានកំណត់ព្រំដែនទៀតទេ។ ខ្ញុំនឹងមិនជាទាសករ ចំពោះទ្រនិចនាឡិកាទៀតទេ។ ភាពវាងវៃគឺបទពិសោធន៍។ អ្នកខ្លះ គិតថា វាគឺជាជំនាន់ ឬ ទេពកោសល្យតែវាជាផល (វិបាក) នៃបទ ពិសោធន៍ដ៏យូរអង្វែងក្នុងជាតិជាច្រើន។ អ្នកខ្លះគឺមានវិញ្ញាណចាស់ ជាងអ្នកដទៃហើយ ដូច្នោះគេដឹងច្រើនជាង។ ការរកឃើញនូវការ អវតារធ្វើអោយចិត្តខ្ញុំស្ងប់។ បើអ្នកទទួលយកការថតការសន្ទនានេះ ចូរកំណត់ចំណាំវា ដូច្នោះអាចធ្វើឲ្យចិត្តរបស់មនុស្សបានស្ងប់។ ខ្ញុំគប្បីនឹងធ្វើទំនាក់ទំនងជាមួយអ្នកដទៃនូវភាពស្ងប់ស្ងាត់ ដែល ទស្សនៈរឿងជីវិតដ៏យូរអង្វែងផ្តល់អោយយើង។ ដូច្នោះ ការប្រៀន ប្រដៅរឿងការចាប់កំណើតក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាពិតជាមានភស្តុតាង ខាងវិទ្យាសាស្ត្រខ្លះ ដែលគាំទ្រវា។ វាមានការពិតប្រាកដតាមហេតុ បច្ច័យហើយវាធ្វើដំណើរនៅលើកំណត់ផ្លូវវែងឆ្ងាយដើម្បីឆ្លើយនូវ សំណួរទាំងឡាយដែលទ្រឹស្តីវត្ថុនិយម និងទេវនិយមមិនអាចឆ្លើយ តបបាន។ វាក៏ជាការសុខស្រួលខ្លាំងណាស់ផងដែរ។ អ្វីដែលអាចក្រក់ ជាងទ្រឹស្តីជីវិត ដែលមិនផ្តល់អោយអ្នកនូវឱកាសទីពីរគ្មានភ័ព្វ សំណាងដើម្បីកែប្រែនូវកំហុសឆ្គង ដែលអ្នកបានធ្វើក្នុងជាតិនេះ ហើយគ្មានពេលអភិវឌ្ឍបន្ថែមនូវភាពជំនាញ និងលទ្ធភាពដែលអ្នក បានបីបាច់រក្សាក្នុងជីវិតនេះ។ តែតាមពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះ

ពុទ្ធបើអ្នកមិនបានសំរេចព្រះនិព្វានក្នុងជីវិតនេះទេ អ្នកនឹងមាន
ឱកាសព្យាយាមម្តងទៀតក្នុងជាតិខាងមុខ។ បើអ្នកបានសាងកំហុស
ឆ្គងក្នុងជាតិនេះ អ្នកនឹងអាចធ្វើអោយត្រឹមត្រូវដោយខ្លួនឯងក្នុងជាតិ
ខាងមុខ។ អ្នកនឹងអាចបានសិក្សាយ៉ាងពិតប្រាកដពីកំហុសឆ្គងរបស់
អ្នក។ រឿងរ៉ាវទាំងឡាយដែលអ្នកមិនអាចធ្វើឬសំរេចបានក្នុងជីវិត
នេះ អាចនឹងប្រែទៅជាល្អក្នុងជាតិខាងមុខ។ តើពាក្យប្រៀនប្រដៅ
អ្វីក៏អស្ចារ្យម៉្លោះ! ។

ភាគ ៦

សមាធិ

បុ. តើអ្វីក៏ជាសមាធិ?

វិ. សមាធិគឺជាការព្យាយាមខាងផ្លូវសតិមួយដើម្បីផ្លាស់ប្តូរនូវវិធីការធ្វើការរបស់ចិត្ត។ ពាក្យ បាលីសមាធិ គឺ ការនាដែលមានន័យថា ធ្វើអោយលូតលាស់ ឬអភិវឌ្ឍន៍ ។

បុ. តើសមាធិមានសារៈប្រយោជន៍ទេ?

វិ. ចំរើនពរ មានសារៈប្រយោជន៍ណាស់។ មិនមានបញ្ហាថាយើងត្រូវការសេចក្តីល្អចំនួនប៉ុន្មានទេ បើយើងមិនអាចផ្លាស់ប្តូរសេចក្តីប្រាថ្នាដែលធ្វើអោយយើងប្រព្រឹត្តតាមតែចិត្ត ដែលមិនងាយកែប្រែបាន។ ឧទាហរណ៍មនុស្សម្នាក់អាចនឹងដឹងខ្លួនថាគាត់ គឺមិនមានសេចក្តីអត់ធន់ចំពោះភរិយារបស់គាត់ហើយគាត់អាចនឹងសន្យាខ្លួនឯងថា ចាប់ពីពេលនេះតទៅខ្ញុំនឹងមិនជាមនុស្សទោសៈរហ័សទៀតទេ។ ប៉ុន្តែ មួយម៉ោងក្រោយមកគាត់អាចនឹងស្រែកគំហកដាក់ភរិយាគាត់យ៉ាងងាយបំផុតពីព្រោះគាត់គ្មានសតិដឹងដោយខ្លួនឯងទោសៈកើតឡើងដោយគាត់មិស្តាល់សោះ។ សមាធិជួយអោយអភិវឌ្ឍសតិ និងថាមពលដែលត្រូវការដើម្បីកែប្រែទម្រង់ទម្លាប់ផ្លូវចិត្តដែលជ្រាបចូលមក។

**បុ. ខ្ញុំបានឮថា សមាធិអាចក្រែះថ្នាក់។ តើនេះជារឿងពិតមែន
ឬ?**

វិ. ដើម្បីមានជីវិតយើងត្រូវការរសជាតិប្រៃ។ តែបើបរិភោគអំបិលមួយ
គឺឡូក្រាមវាអាចនឹងសម្លាប់អ្នក។ ដើម្បីរស់នៅក្នុងលោកទំនើបថ្មីអ្នក
ត្រូវការរថយន្តតែបើអ្នកបើកមិនគោរពច្បាប់ចរាចរ ឬបើអ្នកបើកបរ
ក្នុងពេលស្រវឹងរថយន្តនឹងក្លាយជាគ្រឿងយន្តគ្រោះថ្នាក់។ សមាធិ
គឺដូចនេះឯងវាសំខាន់ណាស់សំរាប់សុខភាពផ្លូវចិត្តរបស់យើង និង
ជីវិតជាសុក ប៉ុន្តែបើយើងបដិបត្តិក្នុងផ្លូវលីលានឹងបង្កបញ្ហាជាច្រើន។
មនុស្សខ្លះមានបញ្ហាដូចជាការធុញថប់ជីវិតសេចក្តីកិតក៏យឥតហេតុ
ផល ឬ រោគព្រួយចិត្តគេថាសមាធិជាឱសថព្យាបាលរោគនេះ បាន
យ៉ាងឆាប់រហ័ស។ ពួកគេចាប់ផ្តើមធ្វើសមាធិ ហើយជួនកាលបញ្ហា
របស់ពួកគេកាន់តែអាក្រក់ឡើង។ បើអ្នកមានបញ្ហាដូច្នោះមែន អ្នក
គួរតែស្វែងរកគ្រូដែលជំនាញ។ ហើយពេក្រោយបើអ្នកបានជួរ
ស្បើយឡើង ក៏គួរនឹងបដិបត្តិអោយជាប់ជានិច្ច។ អ្នកដទៃទៀតខ្លះ
ធ្វើបានសម្រេចដោយខ្លួនគេផ្ទាល់ ពួកគេបដិបត្តិសមាធិហើយមិន
តែបដិបត្តិជាបន្តបន្ទាប់មួយជំហានម្តងមួយជំហានម្តងនោះទេ ពួក
គេធ្វើសមាធិដោយប្រឹងយ៉ាងខ្លាំងអស់រយៈពេលដ៏យូរ រហូតដល់
អស់កំលាំងល្អិតល្អៃមួយរំពេច។ តែប្រហែលជាបញ្ហាកាតច្រើនក្នុង
ការធ្វើសមាធិបណ្តាលមកពីធ្វើសមាធិបែបសត្វកាំងហ្គារ៉ូ។ អ្នកខ្លះ

ទៅរកគ្រូម្នាក់ហើយបដិបត្តិ សមាធិតាមវិធីរបស់គាត់អស់មួយរយៈ
បន្ទាប់មកពួកគេបានអានសៀវភៅខ្លះ រួចសម្រេចចិត្តព្យាយាមធ្វើ
តាមវិធីនោះ តែមួយសប្តាហ៍ក្រោយមកគ្រូបង្រៀនសមាធិម្នាក់ ដែល
ល្បីឈ្មោះមកលេងក្នុងក្រុង ហើយពួកគេប្រាថ្នាចង់អោយគាត់ចូល
រំលែកយោបល់ទស្សនៈខ្លះក្នុងការបដិបត្តិរបស់ពួកគេ ហើយបន្ទាប់
ក្រោយមកបន្តិចពួកយោគាវចរកើតកាន់ច្រឡំរហូតដល់អស់សង្ឃឹម
។លោតដូចជាសត្វកាំងហ្សារូពីវិធីបដិបត្តិសមាធិមួយទៅរកមួយទៀត
គឺជាកំហុសឆ្គងដ៏ធំមួយ។ តែបើអ្នកមិនមានបញ្ហាឈឺចាប់ខាងផ្លូវចិត្ត
ទេ ហើយអ្នកមកបដិបត្តិសមាធិរួចបដិបត្តិយ៉ាងយកចិត្តទុកដាក់វា
គឺជាវិធីដ៏ល្អបំផុតមួយ ដែលអ្នកអាចធ្វើដោយខ្លួនអ្នកផ្ទាល់។

បុ. តើមានវិធីបដិបត្តិ សមាធិប៉ុន្មានយ៉ាង?

វិ.ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់បង្រៀនវិធី បដិបត្តិសមាធិច្រើនយ៉ាងវិធីនីមួយៗ
រចនាឡើងដើម្បីជំនះលើបញ្ហា ដែលមានពិតប្រាកដឬដើម្បីអភិវឌ្ឍ
អង្គផ្លូវចិត្តដ៏ពិតប្រាកដ។ ប៉ុន្តែប្រភេទការបដិបត្តិសមាធិពីរយ៉ាងដ៏
សាមញ្ញ និងមានប្រយោជន៍បំផុត គឺការកំណត់សតិដោយដង្ហើម
ខ្យល់ចេញចូល(អាណាបានស្សតិ) និងចម្រើនមេត្តាធម៌(មេត្តាការវនា)។

**បុ.តើអ្នកបដិបត្តិការចំរើនសតិ ដោយដង្ហើមខ្យល់ចេញចូល
ដោយវិធីណា?**

វិ. អ្នកអាចបដិបត្តិតាមវិធីដ៏ងាយៗនេះ គឺ៤ដូចជា ទឹកថ្លែងឥរិយាបថ
ការបដិបត្តិនិងបញ្ហា។ ទីមួយចូរស្វែងរកទឹកថ្លែង ដែលសមរម្យអាច
ជាបន្ទប់ដែលមិនមានសម្លេងអ្វីអរហើយទំនងជាមិនមានការរំខាន
។ ទីពីរចូរអង្គុយក្នុងឥរិយាបថ ដែលងាយស្រួល។ ឥរិយាបថអង្គុយ
ដែលល្អ គឺអង្គុយពេនក្នែន ខ្នើយមួយកល់ពីក្រោមគូបតម្រង់ផ្ចឹងខ្នង
អោយត្រង់ ដៃទាំងពីរដាក់ពីលើក្បាល ហើយបិទភ្នែកទាំងពីរវិធីផ្សេង
ទៀតអ្នកអាចអង្គុយលើកៅអីយូរបានទៅតាមដែលអ្នកអាចកំណត់
ខ្នងអោយត្រង់។ បន្ទាប់មកទៀតចាប់ផ្តើមបដិបត្តិតិចដោយខ្លួនឯង។
ក្នុងខណៈដែលអ្នកអង្គុយយ៉ាងស្ងៀមស្ងាត់ដោយបិទភ្នែកទាំងគូរ
អ្នកត្រូវតាំងចិត្តពិចារណា ចំពោះដង្ហើមខ្យល់ចូលនិងដង្ហើមខ្យល់
ចេញ។ វិធីនេះអាចធ្វើបានដោយការរាប់ដង្ហើមខ្យល់ ឬរំពៃសម្លឹង
មើលការប៉ោងឬផុតចុះរបស់ផ្គត់ពោះ។ ពេលបានធ្វើដូច្នោះ បញ្ហាធំៗ
និងសេចក្តីលំបាកទាំងឡាយនឹងផុសចេញឡើង។ អ្នកអាចជួបប្រទះ
ការរមាស់ដែលរោលក្រហាយនៅលើរាងកាយ ឬការចុករោលក្បាល
ជង្គង់។ បើហេតុការណ៍នេះកើតឡើង ចូរព្យាយាមរក្សារាងកាយនៅ
ស្ងៀមដោយមិនកំរើក ហើយគិតតែខំប្រឹងពិចារណាទៅលើខ្យល់
ដង្ហើម។ អ្នកប្រហែលជាមានគំនិតរំខានច្រើនជ្រៀតចូលមកក្នុងចិត្ត
របស់អ្នកហើយទាញការតាំងចិត្តពីការពិចារណាខ្យល់ដង្ហើម។ វិធី
តែម្យ៉ាង ដែលអ្នកអាចដោះស្រាយជាមួយបញ្ហានេះគឺរក្សាអត់ទ្រាំ

រំលឹកនូវការពិចារណារបស់អ្នកទៅរកខ្យល់ដង្ហើមវិញ។ បើអ្នកអត់
ធន់ធ្វើដូច្នោះ ចិត្តរើរវាយនិងខ្សោយចុះការខំព្រៃចិត្តរបស់អ្នកនឹង
មានកម្លាំងខ្លាំង ហើយអ្នកបានសេចក្តីស្ងប់ក្នុងចិត្តយ៉ាងជ្រៅជា
ខណៈ ។ព្រមទាំងសេចក្តីស្ងប់នៅខាងក្នុង។

បុ. តើខ្ញុំអាចធ្វើសមាធិយូរយ៉ាងណា?

វិ. វាជាការប្រសើរណាស់ បើបដិបត្តិសមាធិបាន១៥នាទីជារៀងរាល់
ថ្ងៃក្នុងមួយសប្តាហ៍ ហើយក្រោយមកបន្ថែម៥នាទីជារៀងរាល់
សប្តាហ៍រហូតដល់អ្នកអាច ធ្វើសមាធិបាន៤៥នាទី។ បន្ទាប់ពីការធ្វើ
សមាធិជារៀងរាល់ថ្ងៃជាប្រចាំពីរ បីសប្តាហ៍កន្លងមក អ្នកអាចចាប់
ផ្តើមសំគាល់ថា ការរម្ងាប់ចិត្តអោយស្ងប់របស់អ្នកមានការប្រសើរ
ឡើងមានចិត្តរើរវាយតិច ហើយអ្នកអាចមានសេចក្តីសុខពិតប្រាកដ
គ្រប់ខណៈទាំងអស់ព្រមទាំងស្ងប់ជារៀងរហូត។

**បុ. តើការចម្រើនមេត្តាសមាធិជាអ្វី? តើសមាធិនេះគេបដិបត្តិ
ដូចម្តេច?**

វិ. អ្នកធ្លាប់ស្គាល់ខ្លះម្តងហើយ អំពីការបដិបត្តិអាណាបាណស្សតិ
សមាធិហើយកំពុងបដិបត្តិ យ៉ាងជាប់លាប់អ្នកអាចចាប់ផ្តើមបដិបត្តិ
ចម្រើនមេត្តាសមាធិ។ អ្នកគួរគប្បីធ្វើ២ឬ៣ដងរៀងរាល់សប្តាហ៍
ក្រោយពីអ្នកបានបដិបត្តិចម្រើនមេត្តាសមាធិ។ ដំបូងអ្នកសម្លឹងមក
រកខ្លួនអ្នកហើយនិយាយមកកាន់ខ្លួនឯងថា សូមអោយខ្ញុំនៅជាសុខ

និងប្រាសចាកទុក្ខ។ សូមឲ្យ ខ្ញុំមានសេចក្តីសុខនិងសេចក្តីស្ងប់។ សូម
ឲ្យខ្ញុំរួចចាកផុតពីគ្រោះភ័យទាំងពួង។ សូមឲ្យចិត្តរបស់ខ្ញុំរួចចាកផុត
ពីការបៀតបៀន។ សូមឲ្យបេះដូងរបស់ខ្ញុំពេញប្រៀបទៅដោយ
មេត្តាធម៌។ សូមឲ្យខ្ញុំនៅជាសុខនិងប្រាសចាកទុក្ខ។ បន្ទាប់មកបន្តិច
ម្តងៗអ្នកផ្សាយមេត្តាដល់មនុស្សដែលអ្នកស្រលាញ់មនុស្សឧបេក្ខា
នោះ គឺមនុស្សដែលអ្នកមិនស្អប់មិនស្រលាញ់ហើយចុងក្រោយគេ
គឺមនុស្ស ដែលអ្នកមិនស្រលាញ់ប្រាថ្នាអោយគេគ្រប់គ្នានោះបាន
សេចក្តីសុខ ។

បុ. តើការបដិបត្តិសមាធិបែបនេះបានប្រយោជន៍យ៉ាងណា?

វិ. បើអ្នកបដិបត្តិមេត្តា សមាធិបានយ៉ាងជាប់លាប់ជាមួយនិងការ
បដិបត្តិ ដែលត្រឹមត្រូវអ្នកអាចជួបប្រទះការផ្លាស់ប្តូរជាវិជ្ជមាននឹង
កើតមាននៅក្នុងខ្លួនអ្នក។ អ្នកនឹងរកឃើញនូវការទទួលស្គាល់ខ្លួន
ឯងកាន់តែខ្លាំងឡើង និងការអត់ឱនទោសកំហុសដល់ខ្លួនឯង។ អ្នក
នឹងរកឃើញថា អារម្មណ៍របស់អ្នកចំពោះមនុស្សដ៏ជាទីស្រលាញ់
របស់អ្នកនឹងមានខ្លាំងឡើង។ អ្នកនឹងរកឃើញខ្លួនឯងក្នុងការសេព
គប់មិត្តភក្តិជាមួយមនុស្សដែលធ្លាប់តែទីទៃពីគ្នា ឬធ្លាប់តែមិនរវល់
នឹងគ្នាហើយធ្វើឱ្យអ្នកមានបដិយៈឬការតូចចិត្តដែលអ្នកមានចំពោះ
អ្នកដទៃមានការថយចុះបន្តិចហើយអាចរលាយបាត់នៅទីបំផុត។
ជួនកាលបើអ្នកស្គាល់នរណាម្នាក់មានជំងឺទុក្ខក្រៀមក្រំ ឬប្រឈមមុខ

នឹងសេចក្តីលំបាកអ្នកអាចនឹកយកមកជាអារម្មណ៍កម្មដ្ឋានរបស់អ្នក
ហើយអ្នកនឹងរកឃើញផ្លូវធ្វើឱ្យស្ថានភាពរណ៍ របស់ពួកគេប្រសើរ
ឡើងជាបន្តបន្ទាប់ ។

បុ. តើសមាធិអាចនឹងបានផលយ៉ាងណា?

វិ. ចិត្តនៅពេលដែលបានអភិវឌ្ឍន៍ល្អហើយគឺជាឧបករណ៍ដ៏មានឥទ្ធិ
ពលខ្លាំងក្លាមួយ បើយើងអាចសិក្សាការសង្កេតមើលថាមពលចិត្ត
របស់យើង ហើយកំណត់វាទៅរក អ្នកដទៃវាអាចមានមហិទ្ធិឫទ្ធិ
ចំពោះជនទាំងនោះ។ អ្នកគង់នឹងមានបទពិសោធន៍ល្អដូចនេះ។
ប្រហែលជាអ្នកស្ថិតក្នុងបន្ទប់មនុស្សអ្វីអរហើយមានអារម្មណ៍ថា
មានមនុស្សខ្លះកំពុងសំឡឹងអ្នក។ អ្នកងាកមើលជុំវិញដើម្បីធ្វើឱ្យ
ប្រាកដច្បាស់ថាមានអ្នកខ្លះកំពុងសំឡឹងអ្នក។ អ្វីដែលបានកើតឡើង
គឺថា អ្នកត្រូវបានមនុស្សដទៃពញាក់ឱ្យសង្ស័យដោយថាមពលចិត្ត
របស់គេ។ មេត្តាសមាធិគឺដូចនេះឯង។ យើងដាក់ ថាមពលចិត្តវិជ្ជ
មានសញ្ជឹងឆ្ពោះទៅហើយ វាក៏បានប្តូរអារម្មណ៍អ្នកដទៃជាបន្ត
បន្ទាប់។

បុ. តើខ្ញុំចាំបាច់ត្រូវមានត្រូវបង្រៀនសមាធិខ្ញុំទេ?

វិ. ការមានគ្រូមិនមែនជាកាតព្វកិច្ចចាំបាច់ខានមិនបាននោះទេ តែការនាំ
បដិបត្តិផ្ទាល់ពីអ្នកណាម្នាក់ដែលថ្នាក់នឹងសមាធិស្រេច គឺជាជំនួយ
ដ៏ចាំបាច់មួយ។ ជាក់លាក់ក្រក់ដែលព្រះសង្ឃ និងឧបសគ្គខ្លះតាំងខ្លួន

ឯងថា ជាគ្រូបង្រៀនសមាធិ ពេលដែលគេមិនដឹងអ្វីដែលគេនឹងត្រូវ
បដិបត្តិបន្តិចសោះ។ ព្យាយាមស្វែងរកគ្រូដែលមានឈ្មោះសម្បើម
មានតុល្យភាពខាងបុគ្គលិកលក្ខណៈ និងអ្នកដែលជឿយ៉ាងជាប់
លាប់ ចំពោះពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់។

**បុ. ខ្ញុំចង់ដឹងថាសមាធិកម្មដ្ឋានត្រូវបាន កេម្រីយ៉ាងទូលំ
ទូលាយដោយពួកអ្នកចិត្តវិទ្យា និងប្រសាទវិទ្យា។ តើនេះជា
រឿងពិតឬទេ?**

វិ. ចំរើនពរ, វាពិតដូច្នោះមែន។ សមាធិឥឡូវនេះត្រូវបានគេទទួល
ស្គាល់ថា ជាថ្នាំព្យាបាលដ៏មានគុណភាពមានឥទ្ធិពលចំពោះចិត្ត
ហើយត្រូវបានប្រើប្រាស់ដោយអ្នកធ្វើការសុខភាពផ្លូវចិត្តជំនាញៗជា
ច្រើន ដើម្បីជួយបង្កើនការឆ្លាស់យកជំនះលើភាពតានតឹង និង
នាំមកនូវសតិជាប់ជាមួយនឹងខ្លួនជានិច្ច។ ការត្រាស់ដឹងឃើញច្បាស់
របស់ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ទៅក្នុងចិត្តមនុស្ស ជួយមនុស្សបានច្រើន
សម្រើមណាស់សព្វថ្ងៃនេះ ដូចគ្នា ដែលគេបានធ្វើកាលពីសម័យ
បុរាណកាលដូច្នោះឯង។

បញ្ញា និង មេត្តាធម៌

**បុ. តើពាក្យថាបញ្ញា និងមេត្តាមានអត្ថន័យដូចម្តេចក្នុង
ព្រះពុទ្ធសាសនា?**

វិ.សាសនាខ្លះជឿថា មេត្តាធម៌ ឬ សេចក្តីស្រលាញ់(ពាក្យទាំងពីរគឺ
មានន័យស្រដៀងគ្នាណាស់)ជាគុណភាពខាងផ្លូវចិត្តដ៏សំខាន់បំផុត
មួយតែពួកគេមិនបានយកចិត្តទុកដាក់អភិវឌ្ឍបញ្ញាឡើយ។ ជា
លទ្ធផល គឺអ្នកចប់ជាចុងក្រោយដោយក្លាយជាមនុស្សចិត្តល្អល្ងីល្ងើ
ជាមនុស្សមានសន្តានចិត្តល្អណាស់ តែមានសេចក្តីយល់ដឹងតិចតួច
ឬគ្មានសោះក៏មាន។ ដូចគ្នានឹងវិទ្យាសាស្ត្រដែរ ប្រព័ន្ធនៃទ្រឹស្តីមួយ
ទៀតដែលគេជឿថា បញ្ញាអាចអភិវឌ្ឍដល់កំពូលបាន ពេលដែល
មនោសញ្ចេតនាទាំងអស់ រួមទាំងមេត្តាធម៌ត្រូវបានទុក ដោយឡែក
ពីគ្នា។ ការអធិប្បាយរឿងនេះគឺថា ស្បង់មានទិសដៅក្លាយជាអ្នក
គ្រប់គ្រងមុនគេនូវលទ្ធផលហើយបំភ្លេចរឿងនោះចោលស្បង់ គឺជា
អ្នកបម្រើមនុស្សមិនមែនជាអ្នកគ្រប់គ្រងឬជិះជាន់មនុស្សទេ។ យ៉ាង
ណាក៏ដោយ អ្នកវិទ្យាសាស្ត្រឱ្យគេខ្លីនូវចំណេះដឹងជំនាញរបស់ខ្លួន
ទៅឱ្យអ្នកដទៃអភិវឌ្ឍន៍គ្រាប់បែកបរមាណូមេរោគសង្គ្រាមអ៊ីរ៉េដូង។
ទៀត។ ជានិច្ចជាកាលសាសនាឃើញហេតុផល និងបញ្ញាជាសត្រូវ
នៃមនោសញ្ចេតនាទាំងឡាយដូចជាសេចក្តីស្រឡាញ់ និងជំនឿ។

ស្បង់ជានិច្ចជាកាលមើលឃើញមនោសញ្ចេតនាដូចជាការស្រឡាញ់ និងជំនឿថាជាសត្រូវនៃហេតុផលនិងគោលការណ៍។ ហើយតាមពិតទៅពេលដែលស្បង់មានការរីកចម្រើនសាសនាភ័ក្ត្រដួលរលំ។ ម្យ៉ាងវិញទៀតព្រះពុទ្ធសាសនាបង្រៀនឱ្យមានការធ្វើឱ្យបច្ចេកបុគ្គលម្នាក់ៗបានសម្រេចជោគជ័យ និងមានតុល្យភាពយ៉ាងពិតប្រាកដដែលមនុស្សត្រូវតែអភិវឌ្ឍទាំងបញ្ញា និងមេត្តាធម៌។ ហើយព្រោះតែវាមិនមែនលទ្ធិប្រកាន់ជ្រុល តែអាស្រ័យទៅលើការពិសោធក្នុងការធ្វើឱ្យព្រះពុទ្ធសាសនាគ្មានអ្វីគួរឱ្យក៏យខ្លាច ចំពោះវិទ្យាសាស្ត្រទាល់តែសោះ។

បុ. ដូច្នោះ អាស្រ័យតាមព្រះពុទ្ធសាសនាតើអ្វីក៏ជាបញ្ហា?

វិ. បញ្ហាដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់បំផុតគឺ មើលឃើញវត្ថុគ្រប់យ៉ាងតាមសេចក្តីពិតដែលកើតឡើងដូចជាឃើញថាជាទុក្ខ អនិច្ចំ និងអនត្តា។ ការយល់ដឹងដូចនេះ គឺជាសេរីភាពទាំងស្រុងហើយនាំទៅរកសុវត្ថិភាព និងសុភមង្គលដ៏អស្ចារ្យមួយដែលគេហៅថា ព្រះនិព្វាន។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយព្រះពុទ្ធបរមគ្រូមិនត្រាស់ច្រើនទេ អំពីបញ្ហាកម្រិតនេះ។ វាមិនមែនជាបញ្ហា បើយើងជឿយ៉ាងងាយនូវអ្វីដែលគេប្រាប់យើង។ បញ្ហាពិតប្រាកដ គឺឃើញនិងយល់ដោយត្រង់ដោយខ្លួនឯង។ បញ្ហាកម្រិតនេះពេលនោះជាបញ្ហាដែលធ្វើចិត្តឱ្យទូលាយជាងចិត្តចង្អៀតចង្អល់ មានការចេះស្តាប់ទស្សនៈរបស់អ្នកដទៃជាជាងការស្រវឹង

វង្វេងនិងខ្លួនឯងពិនិត្យពិចារណានូវហេតុការណ៍យ៉ាងយកចិត្តទុក
ដាក់នូវអ្វី ដែលផ្ទុយពីជំនឿរបស់ខ្លួនឯងជាជានិច្ចការបង្កប់ក្បាលខ្លួន
ឯងទៅក្នុងដីខ្សាច់ធ្វើខ្លួនឯងជាមនុស្សចូលសង្គមគេបានជាជានិច្ចការ
ប្រកាន់ខ្លួននិងការប្រកាន់បក្សពួក ប្រើពេលវេលាក្នុងការបញ្ចេញ
មតិរបស់យើង និងជំនឿជាជានិច្ចត្រាន់តែទទួលយល់ព្រមនូវរឿង
ដែលរំភើបខ្លាំង ឬរឿងដំបូងដែលគេប្រាប់យើងហើយជានិច្ចជាកាល
គឺត្រៀមខ្លួនជាស្រេចដើម្បីកែប្រែជំនឿរបស់យើង នៅពេលដែល
រឿងរ៉ាវ គេផ្តល់ឱ្យយើងផ្ទុយស្រឡះពីយើង។ មនុស្សដែលធ្វើដូច
នេះ គឺជាមនុស្សឆ្ងាត់ពិតប្រាកដហើយនៅទីបំផុត ពិតជាទទួល
បាននូវការយល់ដឹងដែលពិតប្រាកដ។ មាត់ដែលត្រាន់តែការជឿ
នូវអ្វីដែលគេប្រាប់អ្នកគឺងាយណាស់។ វិធីព្រះពុទ្ធសាសនាទាមទារ
ឱ្យយើងក្លាហាន អត់ធន់ រស់រវើក និងឆ្ងាត់រាងវៃ ។

**បុ.តើគោលនៃព្រះពុទ្ធសាសនា គឺអ្វីបើមានតែពីរបីជាក់
ប៉ុណ្ណោះអាច បដិបត្តិបាន?**

វិ.វាជាសេចក្តីពិត ដែលអ្នករាល់គ្នាមិនទាន់ត្រៀមខ្លួនជាស្រេចចូល
កាន់ព្រះពុទ្ធ សាសនានៅឡើយ។ តែទោះបីនិយាយដូច្នោះ ក៏ដោយ
យើងក៏អាចបង្រៀនសាសនាបែបក្លែងក្លាយតែធ្វើឱ្យអ្នកទាំងអស់គ្នា
យល់បានយ៉ាងងាយ អាចបដិបត្តិបានដែលមិនគួរឲ្យជឿ។ ព្រះពុទ្ធ
សាសនាតាំងគោលដៅទៅរកសច្ចភាព បើអ្នកទាំងអស់គ្នាមិនមាន

សមត្ថភាពយល់ដឹងវាទេ ពួកគេគង់នឹងត្រៀមខ្លួន ជាស្រេចដើម្បី
វានៅជាតិខាងមុខរបស់ពួកគេ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយមាន
មនុស្សជាច្រើន ដែលគ្រាន់តែមាន ពាក្យត្រឹមត្រូវ ឬការលើកទឹកចិត្ត
អាចនឹងលើកកម្ពស់សេចក្តីយល់ដឹងរបស់ពួកគេ។ ហើយសំរាប់
ហេតុផលនេះដែលពុទ្ធសាសនិកជនពុះពារយ៉ាងស្ងាត់ៗ និងទន់ភ្លន់
ដើម្បីចូលរួមធ្វើឱ្យយល់ច្បាស់នូវព្រះពុទ្ធសាសនាជាមួយអ្នកដទៃ។
ព្រះពុទ្ធបរមគ្រូបានបង្រៀនយើងឱ្យផ្សាយមេត្តាធម៌ ហើយយើង
បង្រៀនអ្នកដទៃឱ្យផ្សាយមេត្តាធម៌ផងដែរ ។

បុ. អាស្រ័យតាមព្រះពុទ្ធសាសនាតើអ្វីគឺជាមេត្តាធម៌?

វិ. បញ្ញាគ្រាន់តែគ្របដណ្តប់ទៅលើផ្នែកយល់ដឹង ឬបញ្ញានៃធម្មជាតិ
របស់យើង។ ដូចគ្នានឹងបញ្ញាមេត្តាធម៌ គឺជាគុណភាពពិសេសមួយ
របស់មនុស្ស។ មេត្តាធម៌បង្កើតឡើងដោយពាក្យពីរម៉ាត់ៗ ក្នុង មាន
ន័យថារួមគ្នា និង **ជាសំសិទ** មានន័យថាអារម្មណ៍ដ៏ជ្រាលជ្រៅ។
ហើយនេះគឺជាអត្ថន័យរបស់ពាក្យមេត្តាធម៌។ ពេលយើងឃើញ
នរណាម្នាក់ ទុក្ខព្រួយហើយយើងមានអារម្មណ៍ថា សេចក្តីចុក
ចាប់របស់ពួកគេហាក់ដូចជារបស់យើងផ្ទាល់ហើយព្យាយាមពុះពារ
លុបបំបាត់ ឬធ្វើឱ្យថយចុះនូវសេចក្តីចុកចាប់របស់ពួកគេហើយនេះ
គឺជាមេត្តាធម៌។ ដូច្នោះ ភាពល្អបំផុតសម្រាប់មនុស្សលោកយើង
ភាពជាព្រះពោធិសត្វ ទាំងឡាយចូលចិត្តចែករំលែកត្រៀមជាស្រេច

នឹងឱ្យគេបានសុខ ករុណាធម៌ យកចិត្តទុកដាក់និងគាំពារទាំងអស់
នេះ គឺបញ្ជាក់នូវមេត្តាធម៌។

អ្នកនឹងសង្កេតផងដែរ នូវអ្វីមានក្នុងមនុស្សប្រាកដដោយ
មេត្តាធម៌គាំពារនិងស្រឡាញ់ចំពោះអ្នកដទៃមានប្រភពរបស់វាមកពី
ការគាំពារ និងស្រឡាញ់ខ្លួនឯង។ យើងអាចយល់អ្នកដទៃយ៉ាង
ច្បាស់ពេលដែលយើងយល់ខ្លួនយើងបានច្បាស់។ យើងនឹងដឹងអ្វី
ដែលជាចំណុចខ្លាំងរបស់អ្នកដទៃ ពេលយើងដឹងនូវចំណុចខ្លាំង
របស់ខ្លួនយើង។ ដូច្នោះ ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាមនុស្សម្នាក់ៗជាកម្មសិទ្ធិ
ក្នុងការអភិវឌ្ឍផ្លូវសតិស្មារតីឱ្យរីកស្តុះស្តាយតាមធម្មជាតិពិតប្រាកដ
ចូលទៅក្នុងសុខមាលភាពរបស់អ្នកដទៃ។ ជីវិតរបស់ព្រះពុទ្ធបរមគ្រូ
លាតត្រដាងបង្ហាញនូវរឿងនេះបានយ៉ាងច្បាស់។ ព្រះអង្គចំណាយ
ពេល៦ឆ្នាំប្រយុទ្ធប្រឆាំងនូវសុខមាលភាពខ្លួនឯង បន្ទាប់ពីពេល
ដែលព្រះអង្គអាចក្លាយ ជាអ្នកធ្វើប្រយោជន៍ដល់មនុស្សលោកទាំង
មូល។

**បុ. តើវាមិនមែនជាបុគ្គលនិយមទេឬ ដែលនិយាយថា យើងគឺ
ចំណុចខ្លាំងបំផុតដែលអាចជួយអ្នកដទៃបញ្ចប់ពីយើងបាន
ជួយខ្លួនឯង?**

**វិ. ជាធម្មតា យើងមើលឃើញបរមត្ថភាពឱ្យការយកចិត្តទុកដាក់
ទៅលើអ្នកដទៃមុនខ្លួន យើងជាភាពផ្ទុយគ្នាស្រឡះពីអត្តទត្តបុគ្គល**

ដែលមើលឃើញផលប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួនមុនអ្នកដទៃ ។ ព្រះពុទ្ធសាសនាមិនមើលឃើញមួយណាសំខាន់ជាងមួយណាទេ តែមើលឃើញជាទម្រង់ច្របាច់ចូលគ្នាទាំងពីរ។ ការយកចិត្តទុកដាក់តែលើខ្លួនឯងពិតប្រាកដនឹងក្លាយខ្លួនជាបន្តបន្ទាប់ចំពោះការយកចិត្តទុកដាក់ដល់អ្នកដទៃដូចដែលមនុស្សម្នាក់នោះឃើញថា ប្រយោជន៍អ្នកដទៃពិតជាដូចគ្នានឹងប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួន។ នេះគឺជាមេត្តាធម៌ដ៏ពិតប្រាកដមេត្តាធម៌គឺជាគ្រាប់ពេជ្រមានរូបរាងមន្តស្រស់បំផុតក្នុងមកុដរបស់ពាក្យប្រៀនប្រដៅព្រះពុទ្ធបរមគ្រូនៃយើង។

ភាគ៨

ម៉សរិតិ ឬការហូបម្ហូបឬស

បុ. ពុទ្ធសាសនិកជនត្រូវតែមិនបរិភោគសាច់មែនទេ?

វិ. មិនចាំបាច់ទេ។ ព្រះពុទ្ធបរមគ្រូមិនមែនជាអ្នកមិនបរិភោគសាច់ទេ។ ព្រះអង្គមិនបានបង្រៀនសារឹកទាំងឡាយរបស់ព្រះអង្គជាម៉ែសរិវតិឡើយ ហើយទោះបីសព្វថ្ងៃនេះ មានពុទ្ធសាសនិកជនដ៏ល្អជាច្រើនដែលមិនមែនជាម៉ែសរិវតិ ។

បុ. បើអ្នកបរិភោគសាច់ ក៏អ្នកត្រូវទទួលខុសត្រូវដោយត្រង់នូវការសម្លាប់សត្វជាដំណូង។ តើពោះមិនមែនជាការប្រព្រឹត្តខុសសីលធម៌មួយឬ?

វិ. វាជារឿងពិត នៅពេលដែលអ្នកបរិភោគសាច់អ្នកគឺទទួលខុសត្រូវក្នុងការសម្លាប់សត្វមួយផ្នែកនិងដោយប្រយោលតែក៏ដូចគ្នាដែរនៅពេលអ្នកបរិភោគបន្ថែម។ អ្នកចំការត្រូវតែបាញ់ថ្នាំពូជផលរបស់គាត់ដោយថ្នាំបំផ្លាញសត្វល្អិត និងថ្នាំពិសដូច្នោះ ធ្វើឱ្យ បន្ថែមកដល់បានម្ហូបល្ងាចរបស់អ្នកដោយគ្មានស្លឹកប្រហោងប្រហោង។ ហើយជាថ្មីម្តងទៀតសត្វពាហនៈត្រូវបានគេប្រើដើម្បីយកស្បែកធ្វើខ្សែក្រវ៉ាត់ ឬកាបូប យូររបស់អ្នកខ្លាញ់យកធ្វើសាប៊ូឱ្យអ្នកប្រើ និងទំនិញរាប់ពាន់ប្រភេទផងដែរ។ ម្យ៉ាងវិញទៀតវាពិតជាពិបាកនឹងរស់នៅដោយគ្មានទំនួលខុសត្រូវសម្លាប់ជីវិតសត្វដទៃខ្លះ ដោយប្រយោលនោះទេ។ នេះគ្រាន់តែជាឧទាហរណ៍មួយទៀតនៃអរិយសច្ចៈទីមួយការៈសាមញ្ញធម្មតាគឺសេចក្តីទុក្ខនិងភាពមិនពេញចិត្ត។ នៅពេលដែល

អ្នកសមាទានសីលដំបូង អ្នកព្យាយាមជៀសវាងទទួលខុសត្រូវការ
សម្លាប់ជីវិតគេដោយត្រង់។

**បុ.ពុទ្ធសាសនិកជននិកាយមហាយានមិនបរិភោគសាច់
ទេ?**

វិ. នោះគឺមិនត្រឹមត្រូវទេ។ ព្រះពុទ្ធសាសនានិកាយមហាយានក្នុង
ប្រទេសចិនគឺតែងណាស់ក្នុងការបដិបត្តិជាមំសវិតិ តែព្រះសង្ឃ
ឧបាសក ឧបាសិកានិកាយមហាយានទាំងនៅ ក្នុងប្រទេសជប៉ុននិង
ទីបេជាធម្មតាគឺបរិភោគសាច់។

បុ.តែខ្ញុំនៅតែគិតថា ពុទ្ធសាសនិកជនគួរតែជាអ្នកមំសវិតិ។

វិ. បើមានមនុស្សម្នាក់ ដែលជាអ្នកតឹងតែងក្នុងការមិនបរិភោគសាច់
តែជាអ្នកអាត្មានិយមខ្លួនខ្លួន និងកាចសាហាវហើយមនុស្សម្នាក់
ទៀតដែលមិនមែនជាអ្នកមំសវិតិ តែជាអ្នកដែលមានសុភវិនិច្ឆ័យ
ចំពោះអ្នកដទៃស្មោះត្រង់ចិត្តទូលាយ និងចិត្តល្អ តើមនុស្សទាំងពីរ
ប្រភេទនេះម្នាក់ណាដែលជាពុទ្ធសាសនិកជនល្អជាងគេ?

**បុ.មនុស្សដែលជាអ្នកមានសេចក្តីស្មោះត្រង់ និងសន្តាន
ចិត្តល្អ។**

វិ. ព្រោះហេតុអ្វី?

បុ. ពីព្រោះមនុស្សប្រភេទនោះ មានសន្តានចិត្តល្អជាក់ស្តែង។

វិ.ពិតប្រាកដហើយ។ មនុស្សដែលបរិភោគសាច់អាចមានសន្តានចិត្ត

បរិសុទ្ធដូចគ្នានឹងមនុស្សម្នាក់ដែលមិនបរិភោគសាច់អាចមានសន្តាន
ចិត្តមិនបរិសុទ្ធ។ ក្នុងពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះពុទ្ធអង្គវត្ថុដែល
សំខាន់គឺបេះដូងរបស់អ្នកមិនមែនជាបញ្ជីរតមអាហាររបស់អ្នកទេ។
ពុទ្ធសាសនិកជនជាច្រើនយកចិត្តទុកដាក់យ៉ាងខ្លាំងក្នុងការមិនហូប
សាច់តែពួកគេមិនចាប់អារម្មណ៍ អំពីភាពជាអាត្មានិយមមិនស្មោះ
ត្រង់កាចសាហាវ និងចិត្តឫស្សា។ ពួកគេប្តូរការតមអាហាររបស់គេ
ដែលងាយនឹងធ្វើក្នុងខណៈ ដែលព្រងើយកន្តើយរឿងការផ្លាស់ប្តូរ
បេះដូងរបស់គេ ដែលជារឿងលំបាកនឹងផ្លាស់ប្តូរ។ ដូច្នេះ ទោះបី
អ្នកជាមិសវិរតិ ឬ ទេនោះចូរចងចាំទុកថា ភាពបរិសុទ្ធនៃចិត្តគឺជាវត្ថុ
សំខាន់បំផុតក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ។

ភាគ ៩

សំណាងល្អ និង សំណាងអាក្រក់

បុ. តើព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់បង្រៀនអ្វីខ្លះអំពីមហិទ្ធិបូជ្ជនិងការ
ទស្សន៍ទាយ?

វិ. ព្រះពុទ្ធរមគ្រូពិចារណាការបដិបត្តិដូច្នោះថា ជាការទោះទាយ
ពាក់គាថាការពារទាយបូជ្ជដីមើលហោរាសាស្ត្រនិងកាត់គ្រោះ គឺជា
ជំនឿអរូបិយឥតប្រយោជន៍ ហើយព្រះអង្គហាមប្រាមសារឹកទាំង
ឡាយរបស់ព្រះអង្គមិនឱ្យបដិបត្តិវត្ថុដូចនេះ។ ព្រះពុទ្ធអង្គហៅវិជ្ជា
ទាំងអស់នេះថា ជាសិល្បៈវិទ្យាថ្នាក់ទាប។ មានអ្នកសាសនាខ្លះ
ក្នុងខណៈដែលមានជីវិតរស់នៅដោយអាស្រ័យបាយទឹក នំ ចំណី
របស់អ្នកម្ចាស់ទាន ដែលបានមកពីការប្រើសិល្បៈវិទ្យាថ្នាក់ទាបដូច
នេះមុខរបរ ដែលខុសដូចនោះមានដូចជាទាយបាតដៃស័ក្តិចារទាយ
សុបិននិមិត្តស្រោចទឹកកាត់គ្រោះទាយបូជ្ជដី ព្រះសមណគោតម
ឲ្យរៀនចាកពីការប្រើសិល្បៈវិទ្យាថ្នាក់ទាបយ៉ាងនេះ រៀនចាកពីការ
ចិញ្ចឹមជីវិតដោយវិធីខុសយ៉ាងនេះ ។

បុ. បើដូច្នោះ ហេតុអ្វីពេលខ្លះមនុស្សបដិបត្តិដូចនោះហើយជឿ
នូវវិជ្ជាសិល្បៈទាំងនោះ?

វិ. ពីព្រោះ តែសេចក្តីលោភលន់សេចក្តីភ័យខ្លាចនិងអវិជ្ជា។ ពេល
មនុស្សយល់ពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះពុទ្ធអង្គកាន់តែរហ័សពួកគេ

នឹងភ្ញាក់ខ្លួនថា បេះដូងពិតប្រាកដអាចការពារពួកគេបានច្រើនជាង
ផែនក្រដាសផែនមេដែក និងពាក្យសូត្រអាគមគាថាមួយម៉ាត់ពីរ
ម៉ាត់ហើយពួកគេនឹងមិនពីងពាក់ទៅលើវត្ថុទាំងនោះបន្តទៀតឡើយ
។នៅក្នុងពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះពុទ្ធអង្គវា គឺសេចក្តីស្មោះត្រង់
សន្តានចិត្តល្អការយល់ដឹងអត់ធន់ អភ័យទោស ចិត្តសប្បុរសធម៌
ភក្តីភាពនិងសភាពល្អផ្សេងទៀត ដែលអាចការពារអ្នកបានពិត
ប្រាកដ និងផ្តល់ឱ្យអ្នកនូវភិយ្យោភាពយ៉ាងពិតប្រាកដ។

បុ. តែវេទមន្តក៏ពូសំណាងខ្លះជួយបានពិតប្រាកដមែនទេ?

វិ. ខ្ញុំស្គាល់មនុស្សម្នាក់ ដែលចិញ្ចឹមជីវិតដោយការលក់វេទមន្តក៏ពូ
សំណាង។ គាត់អះអាងថា វេទមន្តរបស់គាត់អាចធ្វើឱ្យសំណាងល្អ
រីកចម្រើនហើយគាត់ធានាថា អ្នកនឹងអាចត្រូវឆ្នោតរង្វាន់លេខបី។
តែបើអ្វីដែលគាត់និយាយជារឿងពិតចុះហេតុ អ្វីបានជាខ្លួនគាត់
ផ្ទាល់មិនក្លាយជាមហាសេដ្ឋីទៅ?។ បើវេទមន្តក៏ពូសំណាងរបស់
គាត់ពិតជាជួយពិតប្រាកដមែន ចុះហេតុអ្វីក៏គាត់មិនឈ្នះឆ្នោតរាល់
សប្តាហ៍ទៅ?។ ក៏ពូសំណាងតែម្យ៉ាងដែលគាត់មាន គឺមានមនុស្ស
ផ្តេសផ្តាសចំនួនច្រើនគ្រប់គ្រាន់ល្មមបានទិញវេទមន្តសក្តិសិទ្ធិរបស់
គាត់។

បុ. ដូច្នោះ តើមានវត្ថុដូចនេះអាចជាកពូសំណាងទេ?

វិ. វចនានុក្រមអោយនិយមន័យពាក្យឡាក់ថាគឺជំនឿដែលអ្វីក៏ដោយ
នឹងកើតឡើងទាំងល្អ និងអាក្រក់ចំពោះមនុស្សដែលស្ថិតនៅក្នុង
ហេតុការណ៍ទាំងឡាយអាស្រ័យទៅលើកាលៈទេសៈជោគវាសនា ឬ
ភព្វសំណាងឲ្យ។ ព្រះពុទ្ធបរមគ្រូបដិសេធដំនឿបែបនេះទាំងស្រុង។
អ្វីគ្រប់យ៉ាង ដែលកើតឡើងមានមូលហេតុទាំងឡាយពិតប្រាកដ
ហើយត្រូវតែមានការទំនាក់ទំនងខ្លះ រវាងហេតុ និងផល។សំរាប់ជា
ឧទាហរណ៍ ពេលយើងធ្លាក់ខ្លួនឈឺមានមូលហេតុពិតប្រាកដរបស់
វា។ មនុស្សដែលឈឺពិតជាបាន ឆ្ងងមេរោគ ហើយរាងកាយអ្នកជំងឺ
ពិតជាទន់ខ្សោយអាចធ្វើឱ្យមេរោគកក់ណើតខ្លួនវាបាន។មានទំនាក់
ទំនងច្បាស់លាស់រវាងហេតុ (មេរោគ និងរាងកាយដែលទន់ខ្សោយ)
និងផល(ការឈឺ) ពីព្រោះយើងដឹងថា មេរោគចូលទៅលុកលុយ
អរយវៈទាំងឡាយហើយធ្វើឱ្យធ្លាក់ខ្លួនឈឺ។ តែគ្មានទំនាក់ទំនងណា
អាចត្រូវគេរកឃើញរវាងការពាក់ផែនក្រដាសជាមួយពាក្យ ដែល
ចារទុកលើនោះក្លាយជាអ្នកមាន ឬ ប្រឡងជាប់ឡើយ។ ព្រះពុទ្ធ
សាសនាបង្រៀនថាអ្វីក៏ដោយនឹងកើតឡើងពីព្រោះហេតុណាមួយ
ឬហេតុទាំងឡាយ ហើយមិនអាស្រ័យទៅលើភព្វសំណាងកាលៈ
ទេសៈ ឬ ជោគវាសនាឡើយ។ មនុស្សដែលចាប់អារម្មណ៍ទៅលើ
ភព្វសំណាងជានិច្ចជាកាល គឺស្វែងរកវត្ថុមួយចំនួនដូចជាជា
ធម្មតាត្រូវការលុយកាក់ ឬ ក៏ទ្រព្យសម្បត្តិច្រើនថែមទៀត។ ព្រះពុទ្ធ

បរមគ្រូបង្រៀនយើងថា វាកាន់តែឆ្ងាយពីសារៈសំខាន់ក្នុងការអភិវឌ្ឍ
បេះដូងនិងចិត្តគំនិតទាំងឡាយរបស់យើង ។

ព្រះអង្គត្រាស់ថា៖

ជាអ្នកសិក្សារៀនសូត្រច្រើន និងមានឯកទេសជំនាញ, ជាអ្នកបាន
ហ្វឹកហាត់លត់ដំណូ និយាយតែពាក្យដែលជាសុភាសិត, នេះគឺជា
ភក្តីសំណាងល្អបំផុត។ ចិញ្ចឹមបីបាច់មាតានិងបិតាមើលថែទាំកិរិយា
និងបុត្រីបុត្រា និងមានជីវិតរស់នៅយ៉ាងសាមញ្ញនេះ គឺជាភក្តី
សំណាងល្អបំផុត។ ជាអ្នកមានសន្តានចិត្តល្អមិនលំអៀង ជួយឈឺ
ឆ្កាលញាតិសន្តានរបស់មិត្ត និងជាអ្នកមិនចេះស្តីបន្ទោសជនដទៃ,
នេះគឺជាភក្តីសំណាងល្អបំផុត។ រៀបចំការពិធីអាក្រក់និងផឹកទឹក
ស្រវឹង និងជានិច្ចជាកាលតម្កល់ខ្លួននៅក្នុងគុណធម៌នេះ គឺជា
ភក្តីសំណាងល្អបំផុត។ ឱនលំទោន មានករុណាធម៌ សេចក្តីរីករាយ
ចិត្ត ដឹងគុណ និងស្តាប់ធម៌ជាប្រចាំនេះ គឺជាភក្តីសំណាង ល្អបំផុត។

សំយុត្តនិកាយ ២៦១-២៦៥

ការក្លាយជាពុទ្ធសាសនិកជន

បុ. អ្វីដែលបាននិយាយមកទាំងអម្បាលមាណាធ្វើឱ្យខ្ញុំចាប់អារម្មណ៍ណាស់។ តើខ្ញុំអាចក្លាយជាពុទ្ធសាសនិកជនបានយ៉ាងណា?

វិ. ពេលមួយមានបុរសម្នាក់ឈ្មោះឧបាលិនៅវេសាលី។ គាត់ជាសាវ័ករបស់សាសនាមួយទៀត ហើយគាត់បានចូលទៅរកព្រះពុទ្ធបរមគ្រូក្នុងគោលបំណង គឺ ដើម្បីដដែកដេញដោលជាមួយព្រះអង្គ និងព្យាយាមទាញព្រះអង្គឱ្យចូលសាសនាគេ។ តែបន្ទាប់ពីនិយាយទៅកាន់ព្រះពុទ្ធបរមគ្រូធ្វើឱ្យ ឧបាលិចាប់អារម្មណ៍យ៉ាងខ្លាំងរហូតគាត់បានសម្រេចចិត្តក្លាយខ្លួនជាសាវ័ករបស់ព្រះពុទ្ធអង្គ។ តែព្រះពុទ្ធបរមគ្រូទ្រង់ត្រាស់ថាចូរធ្វើការពិនិត្យឱ្យលំអិតជាដំបូងសិន។ ការគិតពិនិត្យឱ្យលំអិតគឺជាការល្អសំរាប់មនុស្ស ដែលល្បីឈ្មោះដូចជាអ្នក។ ឥឡូវនេះខ្ញុំកាន់តែរីករាយនិងពេញចិត្តពេលដែលព្រះអង្គត្រាស់មកខ្ញុំថាចូរធ្វើការពិនិត្យឱ្យលម្អិតជាដំបូងសិន។ ប្រសិនបើសមាជិកមកពីសាសនាដទៃអាចមកទាក់ទាញខ្ញុំជាសាវ័កម្នាក់ ពួកគេអាចនឹងដើរប្រកាសដោយពិស្តារដើរជុំវិញទីក្រុងហើយស្រែកថា ឧបាលិបានចុះចូលជាមួយសាសនារបស់យើង។ តែព្រះអង្គត្រាស់មកកាន់ខ្ញុំថា: ចូរ

ធ្វើការពិនិត្យឱ្យលំអិតជាដំបូងសិន។ ការគិតគ្រិនរិះឱ្យលម្អិតគឺជាការ
ល្អសម្រាប់មនុស្សមានឈ្មោះល្បីដូចជាអ្នក។

ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាការយល់ដឹងគឺជាវត្ថុសំខាន់បំផុតហើយ
ការយល់ដឹងត្រូវប្រើពេលវេលាដូច្នោះ ចូរកុំប្រញាប់ប្រញាល់ធ្វើ
តាមតែចិត្តចូលមកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនា។ ចូរប្រើពេលវេលាចូរចោទ
សួរចូរពិចារណាយ៉ាងលម្អិត និងបន្ទាប់មកចូរធ្វើការសម្រេចចិត្ត
របស់អ្នក។ ព្រះពុទ្ធបរមគ្រូមិនបានឱ្យនរណាចាប់អារម្មណ៍ទៅលើ
ការមានចំនួនសារឹកច្រើននោះទេ។ ព្រះអង្គធ្វើឱ្យគេចាប់អារម្មណ៍
ចំពោះមនុស្សដែលអាចបដិបត្តិតាមពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះអង្គ
ដែលជាលទ្ធផលនៃការគិតគ្រិនរិះឱ្យលម្អិត និងគិតពិចារណានូវ
ហេតុការណ៍ទាំងនោះ។

**បុ. បើខ្ញុំចង់ធ្វើដូច្នោះ ហើយអាចយល់ដឹងនូវពាក្យប្រៀន
ប្រដៅរបស់ព្រះពុទ្ធអង្គដែលអាចទទួលយកបានបន្ទាប់មក
តើខ្ញុំគួរធ្វើដូចម្តេចបើខ្ញុំចង់ក្លាយជាពុទ្ធសាសនិកជន?**

វិ. បើដូច្នោះមែន វិធីល្អបំផុតនឹងចូលរួមក្នុងវត្តដែលល្អ ឬក្រុមពុទ្ធ
សាសនិកជនចូរជួយឧបត្ថម្ភពួកគេឱ្យពួកគេជួយឧបត្ថម្ភយើងហើយ
បន្តសិក្សារៀនសូត្របន្ថែមទៀតអំពី ពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះពុទ្ធ
បរមគ្រូ។ បន្ទាប់មកពេលអ្នករៀបចំខ្លួនរួចហើយអ្នកអាចក្លាយជាពុទ្ធ
សាសនិកជនជាផ្លូវការដោយយកព្រះរតនត្រ័យជាទីពឹងទីរលឹក ។

បុ. តើអ្វីគឺជាការយកព្រះរតនត្រ័យជាទីពឹងទីលំនៅ

វិ. ការយកជាទីពឹងគឺជាកន្លែងមួយដែលមនុស្សដើរទៅរកពេលពួកគេកង្វល់ទុក្ខព្រួយ ឬពេលពួកគេត្រូវការភាពសុខ និងប្រាសចាកការភិតភ័យ។ មានការយកជាទីពឹងទីរលឹកច្រើនយ៉ាងណាស់។ ពេលមនុស្សមិនសប្បាយចិត្ត ពួកគេយកមិត្តភក្តិជាទីពឹងទីរលឹកពេលពួកគេព្រួយកង្វល់និងភ័យខ្លាច ពួកគេអាចនឹងយកទីពឹងទីរលឹកក្នុងក្តីសង្ឃឹម និងជំនឿមិនពិត។ ពេលគេចូលដល់ទីអវសាន ពួកគេអាចនឹងយកជំនឿនៅក្នុងឋានសួគ៌អមតៈជាទីពឹងទីរលឹក។ តែតាមដែលព្រះពុទ្ធអង្គបរមគ្រូបានត្រាស់វត្ថុទាំងអស់នោះ មិនមែនជាទីពឹងទីរលឹកពិតប្រាកដឡើយ ពីព្រោះពួកគេមិនបានផ្តល់ឱ្យនូវភាពសុខស្រួលនិងទីជ្រកក៏យ ដែលអាស្រ័យលើសភាវៈពិត។ ដោយពិត ទាំងអស់នេះ មិនមែនជាទីពឹង ទីរលឹកដ៏ប្រសើរឡើយ មិនមែនជាទីពឹងដ៏ឧត្តុង្គឧត្តមជាទីពឹងទីរលឹក ដែលគ្មាននរណាម្នាក់អាចចេញចាកផុតពីសេចក្តីទុក្ខបានតែយកទីពឹងទីរលឹកក្នុង ព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ និងព្រះសង្ឃហើយចាក់ដុះនូវធម៌ពិតប្រាកដ, នូវអរិយសច្ច៤នូវទុក្ខ, នូវហេតុនៃទុក្ខនូវការរលត់ទុក្ខនិងអរិយមគ្គប្រកបដោយអង្គ៨ ដែលនាំទៅរកការរលត់នូវទុក្ខនេះគឺពិតជាទីពឹងដ៏ប្រពៃបំផុត វាជាទីពឹងដ៏ឧត្តុង្គឧត្តម វាជាទីពឹងដែលមនុស្សម្នាក់អាចចេញចាកទុក្ខបាន ។

ទីយនិកាយ ១៨៩-១៩២

ការយកព្រះពុទ្ធជាទីពឹង គឺជាការទទួលយកដោយជឿ ទុកចិត្តនូវហេតុការណ៍ដែលមនុស្សម្នាក់អាចក្លាយជាអ្នកត្រាស់ដឹង និងសុក្រឹតភាពយ៉ាងពេញលេញបានដូចគ្នា ដែលព្រះពុទ្ធបរមគ្រូ ធ្លាប់បានទទួល។ ការយកព្រះធម៌ជាទីពឹងទីរលឹកមានន័យថាយល់ នូវអរិយសច្ច៤ហើយអាស្រ័យលើជីវិតមនុស្សម្នាក់ ដែលស្ថិតលើ អរិយមគ្គប្រកបដោយអង្គ៨។ ការយកព្រះសង្ឃជាទីពឹងទី រលឹកមាន ន័យថាសម្តឹងមើលការជួយណែនាំការទាក់ទាញ និងការដឹកនាំរបស់ ព្រះសង្ឃទាំងឡាយ ដែលបដិបត្តិទៅតាមមាគ៌ាអរិយមគ្គប្រកប ដោយអង្គ៨។ ការធ្វើ ដូច្នោះ មនុស្សម្នាក់ៗអាចក្លាយជាពុទ្ធសាសនិក ជន ហើយបដិបត្តិតាមជំហានដំបូងនៅលើមាគ៌ាឈានទៅរក ព្រះនិព្វាន ។

បុ. តើមានអ្វីផ្លាស់ប្តូរកើតឡើងក្នុងជីវិតរបស់អ្នកចាប់តាំងពី ពេលអ្នកយកព្រះរតនត្រ័យជាទីពឹងទីរលឹកជាលើក ដំបូង?

វិ. ដូចគ្នានឹងមនុស្សដែលមិនអាចរាប់បានរាប់លាននាក់កាលពី ២៥០០ឆ្នាំមុន អាត្មាបានយល់ច្បាស់ថាពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ ព្រះពុទ្ធបរមគ្រូបានធ្វើឲ្យមានន័យដល់ពិភពលោកដ៏លំបាកនេះ ព្រះធម៌ទាំងនោះបានផ្តល់អត្ថន័យទៅលើអ្វីដែលជាជីវិតឥតខ្ចីមសារ ព្រះធម៌នោះបានផ្តល់ឱ្យអាត្មានូវវិចារិយាធម៌នៃចិត្តប្រសើរ និងករុណា

ធម៌ជាមួយនឹងអ្វីដែលនាំជីវិតអាត្មា ហើយព្រះធម៌នោះបានបង្ហាញ
អាត្មានូវវិធីដែលអាត្មាអាចសម្រេចនូវភាពបរិសុទ្ធ និងសុក្រិតភាព
ក្នុងជាតិខាងមុខ។ អ្នកកវីវណ្ណសម័យបុរាណបានសរសេរអំពី
ព្រះពុទ្ធបរមគ្រូថា: ចូលទៅរកព្រះអង្គដើម្បីយកជាទីពឹងសូត្របទ
សរសើរដល់ព្រះអង្គធ្វើការគោរពព្រះអង្គ និងជ្រកក្រោមម្លប់នៃ
ព្រះធម៌របស់ព្រះអង្គដោយការបដិបត្តិដោយភាពយល់ដឹង។ អាត្មា
យល់ទាំងស្រុងនូវពាក្យពេចន៍ទាំងឡាយនេះ។

**បុ. ខ្ញុំមានមិត្តម្នាក់ ដែលជាញឹកញយព្យាយាមទាក់ទាញ
ខ្ញុំឱ្យចូលសាសនារបស់គេ។ ខ្ញុំពិតជាមិនចង់ចាប់អារម្មណ៍
នៅលើសាសនារបស់គាត់ហើយខ្ញុំក៏បានប្រាប់គាត់
ដូច្នេះ តែគាត់នៅតែមិនចាកចេញពីខ្ញុំ។ តើខ្ញុំអាចធ្វើយ៉ាង
ណា?**

វិ. រឿងដំបូងដែលអ្នកត្រូវតែយល់គឺថា មនុស្សម្នាក់នេះមិនមែនជា
មិត្តពិតរបស់អ្នកទេ។ មិត្តពិតទទួលស្គាល់អ្នកនូវអ្វី ដែលអ្នកមាន
ហើយគោរពបំណងប្រាថ្នារបស់អ្នក។ អាត្មាសង្ឃឹមថា មនុស្សម្នាក់
នេះក្លែងខ្លួនឯងធ្វើជាមិត្តរបស់អ្នក ដូច្នេះ គេអាចទាក់ទាញអ្នកឱ្យ
ចូលសាសនាគេ។ ពេលមនុស្សទាំងឡាយកំពុងព្យាយាមបង្ខំនឹង
បំណងរបស់អ្នក ពួកគេគឺពិតជាមិនមែនជាមិត្តរបស់អ្នក។

**បុ.តែកាត់និយាយថា កាត់ចូលរួមរំលែកសាសនារបស់គេ
ជាមួយខ្ញុំ។**

វិ.ការចូលរួមរំលែកសាសនារបស់អ្នកជាមួយអ្នកដទៃ គឺជារឿងល្អ
មួយ។ តែអាត្មាសំណូមពរថា មិត្តរបស់អ្នកមិនដឹងពីភាពខុសគ្នារវាង
ការរួមរំលែកនិងការបង្ខំ។ បើអាត្មាមានផ្ទៃប៉ោមមួយអាត្មាឱ្យអ្នកឯង
ពាក់កណ្តាលហើយអ្នកក៏ទទួលបានពីអាត្មាពេលនោះ អាត្មាបានបែង
រំលែកជាមួយអ្នក។ តែបើអ្នកនិយាយមកកាន់អាត្មាថា អរគុណ
ព្រោះខ្ញុំព្រះករុណាបានហូបរួចហើយអាត្មានៅតែបង្ខំអោយអ្នកត្រូវ
តែយកផ្ទៃប៉ោមមួយ ចំហៀងរហូតដល់អ្នកទទួលដោយចិត្តបង្ខំពី
អាត្មានេះ គេមិនអាចហៅថា ការរួមរំលែកគ្នាទេ។ មនុស្សដូចជាមិត្ត
របស់អ្នកព្យាយាមក្លែងបញ្ឆោញការប្រព្រឹត្តអាក្រក់របស់គេ ដោយ
និយាយថា រួមរំលែកស្រលាញ់ ឬ ចិត្តសប្បុរសតែដោយឈ្មោះដូច
ម្តេចក៏ដោយ ដែលគេហៅវាតែការប្រព្រឹត្តរបស់គេ នៅតែគំរោះ
គំរើយ ឬក៏ពារអាក្រក់ និងអាត្មានិយម ។

បុ. ដូច្នោះ តើខ្ញុំអាចបញ្ឈប់គេបានយ៉ាងណា?

វិ. វាសាមញ្ញណាស់។ ជាដំបូងធ្វើចិត្តអ្នកឱ្យច្បាស់លាស់នូវអ្វីដែល
អ្នកត្រូវការ។ ទីពីរប្រាប់ទៅគេដូច្នោះឱ្យខ្លីនិងច្បាស់។ ទីបីពេលគាត់
សួរសំណួរអ្នកដូចជា តើអ្នកមានជំនឿយ៉ាងម៉េចអំពីបញ្ហានេះ? ឬ
ហេតុអ្វីអ្នកមិនប្រាថ្នាមកចូលរួមប្រជុំជាមួយខ្ញុំ ចូរពិភាក្សាសំណួរ

ដំបូងរបស់អ្នកម្តងទៀត ដោយភាពម៉ឺងម៉ាត់ភាពរាបសារនិងច្បាស់
លាស់។ អរគុណសំរាប់ការកោះអញ្ជើញរបស់អ្នក តែខ្ញុំមិនអាចមក
បានទេ។ ហេតុអ្វីមកមិនបាន។ នោះពិតជារឿងរបស់ខ្ញុំ។ ខ្ញុំមិនអាច
មកចូលរួមបានទេ។ តែមានមនុស្សគួរឱ្យចាប់អារម្មណ៍ច្រើនណាស់
នៅទីនោះ។ខ្ញុំជឿជាក់ថាពិតជាមានតែខ្ញុំមិនអាចមកចូលរួមបានទេ។
ខ្ញុំកំពុងបបួលអ្នកព្រោះខ្ញុំស្រឡាញ់អាណិតអ្នក។ ខ្ញុំសប្បាយចិត្ត
ណាស់ដែលអ្នកស្រឡាញ់អាណិតខ្ញុំតែខ្ញុំក៏មិនអាចមកចូលរួមបាន
ដែរ។ បើអ្នកនិយាយបញ្ជាក់សំដែងភាពម៉ឺងម៉ាត់អត់ធន់ និងច្បាស់
លាស់ហើយបដិសេធមិនឱ្យគេជាប់សម្ព័ន្ធជាមួយនៅក្នុងការជជែក
ចោទឆ្លើយនេះ ជាចុងក្រោយគេនឹងបោះបង់ចោល។ វាជាការខ្មាស
អៀនណាស់ដែលអ្នកធ្វើដូច្នោះ តែវាសំខាន់ណាស់សំរាប់មនុស្ស
ដើម្បីរៀនសូត្រ ដែលពួកគេមិនអាចបង្ខំសទ្ធារបស់ពួកអ្នកប្រាថ្នាអ្វី
ទៅលើអ្នកដទៃ។

**បុ. តើពុទ្ធសាសនិកជនអាចព្យាយាមរួមរំលែកធម៌ជាមួយ
អ្នកដទៃបានទេ?**

វិ. ត្រឹមត្រូវ យើងអាចធ្វើបាន។ ហើយអាត្មាគិតថាពុទ្ធសាសនិកជន
ភាគច្រើនយល់ចំពោះភាពខុសផ្សេងពីគ្នារវាងការបង្ខំ និងការរួម
រំលែក។ បើមានគេសួរអ្នកអំពីព្រះពុទ្ធសាសនាចូរប្រាប់ពួកគេ។ អ្នក
ក៏អាចប្រាប់គេ អំពីពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ដោយ

គ្មានការសាកសួររបស់គេ។ តែបើដោយកាយ ឬវាចាដែលគេសម្តែង
ចេញឱ្យអ្នកយល់ថា គេមិនចាប់អារម្មណ៍សោះឡើយ ចូរសម្រប
តាមហេតុការណ៍នោះហើយគោរពបំណងប្រាថ្នារបស់គេ។ វាគឺ
សំខាន់ផងដែរដោយចងចាំថា អ្នកធ្វើឱ្យមនុស្សទាំងឡាយដឹងអំពី
ព្រះធម៌កាន់តែមានប្រសិទ្ធិភាពខ្លាំងឡើង តាមរយៈទង្វើរបស់អ្នកជា
ជាងតាមរយៈការទេសនាប្រដៅពួកគេ។ ចូររួមបញ្ចូលមនុស្សទាំងឡាយ
ឱ្យស្គាល់ធម៌ ដោយជានិច្ចជាកាលមានការពិចារណាសន្តានចិត្តល្អ
អត់ធន់ ទៀងទាត់ និងស្មោះស្ម័គ្រ។ ចូរជួយឱ្យព្រះធម៌ចែងចាំរស្មី
តាមរយៈពាក្យពេចន៍និងទង្វើរបស់អ្នក។ បើយើងម្នាក់ៗអ្នកឬក៏អាត្មា
ចេះនូវធម៌យ៉ាងពិតប្រាកដអនុវត្តយ៉ាងពេញលេញ និងរួមរំលែក
វាប្រកបដោយសន្តានចិត្តទូលាយជាមួយអ្នកដទៃ យើងអាចជា
ប្រយោជន៍ដ៏ធំធេងចំពោះខ្លួនយើង និងអ្នកដទៃផងដែរ។

- ចប់ -